

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ANALÝZA RODOVO-VEKOVÉHO ZLOŽENIA FO-PODNIKATEĽOV

2023

SBA | Bratislava

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2024

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Úvod.....	6
1 Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov.....	7
1.1 Porovnanie rodovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ	17
2 Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov.....	19
2.1 Štruktúra mladých podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov	23
2.2 Štruktúra starších podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii viac ako 60 rokov	27
2.3 Porovnanie vekovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ	30
3 Rodová a veková štruktúra začínajúcich FO – podnikateľov.....	32
3.1 Rodová štruktúra začínajúcich podnikateľov	33
3.2 Veková štruktúra začínajúcich podnikateľov	34
Zhrnutie.....	37
Zoznam použitých zdrojov	40

Zoznam grafov

Graf č. 1: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov ..	11
Graf č. 2: Index podnikateľskej aktivity žien (v rámci FO – podnikateľov).....	11
Graf č. 3: Zastúpenie žien na celkovom počte podnikateľov podľa jednotlivých právnych foriem	12
Graf č. 4: Zastúpenie žien živnostníčok podľa odvetví v priebehu rokov 2019 až 2023	13
Graf č. 5: Odvetvová štruktúra živnostníkov podľa pohlavia v roku 2023	14
Graf č. 6: Zastúpenie žien podnikajúcich formou slobodných povolání podľa oblasti podnikania	15
Graf č. 7: Zastúpenie žien FO-podnikateliek podľa krajov SR v priebehu rokov 2019 až 2023	16
Graf č. 8: Zastúpenie žien podnikateliek v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2019-2023.....	18
Graf č. 9: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2023	21
Graf č. 10: Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb-podnikateľov	21
Graf č. 11: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa pohlavia v roku 2023	22
Graf č. 12: Veková štruktúra slobodných povolání podľa oblasti podnikania v roku 2023	23
Graf č. 13: Vývoj počtu podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov.....	24
Graf č. 14: Podiel mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte podnikateľov podľa právnych foriem.....	24
Graf č. 15: Vývoj odvetvovej štruktúry FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov v období 2017-2023.....	25
Graf č. 16: Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO podnikateľov v krajoch SR.....	26
Graf č. 17: Vývoj počtu FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov.....	27
Graf č. 18: Podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte podnikateľov	28
Graf č. 19: Vývoj odvetvovej štruktúry FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v období 2018-2023	28
Graf č. 20: Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO –podnikateľov v krajoch.....	29
Graf č. 21: Veková štruktúra podnikateľov vo vybraných krajinách EÚ v roku 2023.....	31
Graf č. 22: Zastúpenie žien na počte FO-podnikateľov (podnikatelia spolu a začínajúci podnikatelia) v období 2014-2023	33
Graf č. 23: Rodové zloženie začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb, ktorí začali podnikat' v priebehu roka 2023	34
Graf č. 24: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2023 (v %).....	35
Graf č. 25: Vývoj vekovej štruktúry začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb	36

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnej formy v roku 2023	20
Tab. č. 2: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2023 podľa pohlavia-podnikatelia spolu a podnikatelia začínajúci v roku 2023	35

Zoznam máp

Mapa č. 1 Miera podnikateľskej aktivity žien v rámci FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2023.	17
Mapa č. 2 Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2023.....	26
Mapa č. 3 Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO – podnikateľov v okresoch SR v roku 2023	30

Zoznam skratiek

EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EÚ	Európska únia
FO	Fyzická osoba
GEM	Global Entrepreneurship Monitor
MSP	Malé a stredné podniky
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
SBA	Slovak Business Agency
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK NACE
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úvod

Slovak Business Agency v rámci svojich aktivít zameraných na podporu rozvoja a rastu malého a stredného podnikania (ďalej „MSP“) na Slovensku vykonáva pravidelný monitoring a výskum podnikateľského prostredia s dôrazom na sektor MSP. Vypracované materiály slúžia na jednej strane ako informačné a analytické vstupy v súvislosti s prípravou a realizáciou politiky podpory a rozvoja podnikateľského prostredia. Na druhej strane analytické výstupy poskytujú informácie okrem iného aj o podnikateľskej aktivite žien, mladých a seniorov v prostredí MSP nielen pre širokú verejnosť, ale aj odborníkov z rôznych oblastí podnikateľského prostredia. V záujme zvýšenia dostupnosti informácií o rodovej a vekovej dimenzii podnikania Slovak Business Agency každoročne vypracúva hodnotenie rodovej a vekovej štruktúry podnikateľov na Slovensku.

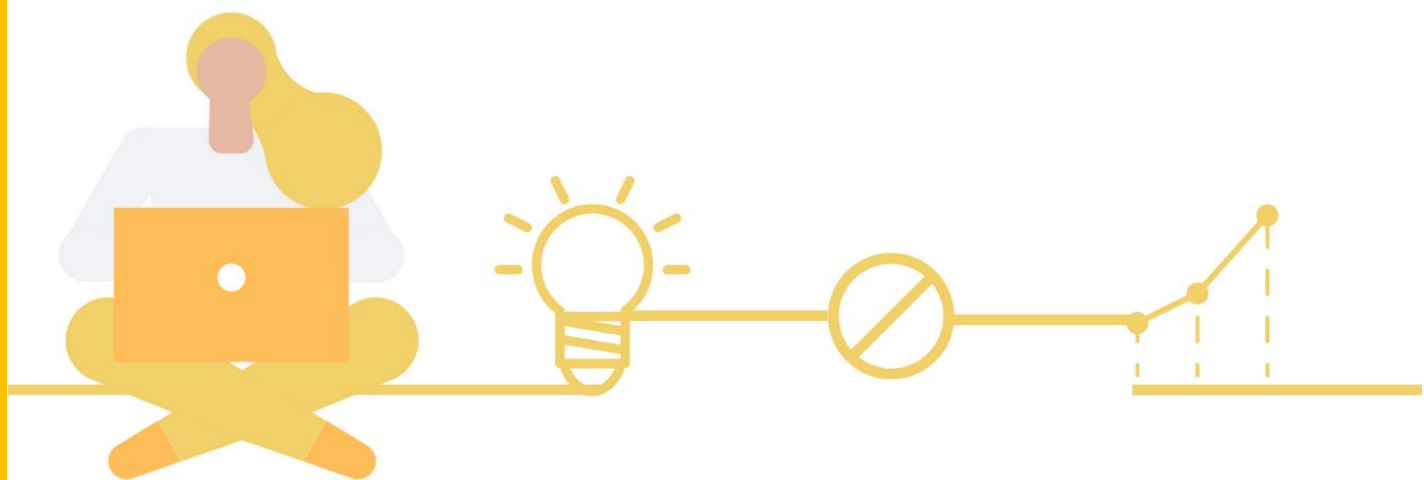
Hoci sa ženy podieľajú viac ako polovicou na celkovom počte obyvateľov tak v Európskej únii, ako aj na Slovensku, vo vykonávaní podnikateľskej aktivity majú dominantné postavenie muži. Slovensko sa dlhodobo zaraďuje medzi krajiny s podpriemerným zastúpením žien medzi podnikateľmi. Veková štruktúra podnikateľov na Slovensku sa v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ vyznačuje výraznejším zastúpením mladších vekových kategórií a naopak nízkym zastúpením vyšších vekových skupín podnikateľov.

Sociálnej inklúzii znevýhodnených skupín obyvateľstva do podnikania, ako sú ženy, mladí, či seniori bude potrebné do budúcnosti venovať primeranú pozornosť. Vytvorenie, ako aj ďalšie rozvíjanie existujúcich podporných nástrojov pre tieto skupiny podnikateľov na národnej, ako aj európskej úrovni zo strany rozhodujúcich stakeholderov, môže napomôcť dlhodobo udržať ekonomický rast a podporiť zamestnanosť. Bez pravidelného monitorovania rodových a vekových aspektov podnikania by nebolo možné presne vyhodnotiť mieru napĺňania jednotlivých priorít a cieľov týchto nástrojov.

Cieľom vypracovaného materiálu je v prehľadnej forme poskytnúť informácie o rodovej a vekovej štruktúre podnikateľov. Na základe dostupných údajov je rodová a veková štruktúra okrem jednotlivých právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov analyzovaná aj z pohľadu odvetvového zamerania a regionálnej príslušnosti podnikateľov. Ako osobitná kategória sú hodnotení mladí podnikatelia vo veku menej ako 30 rokov, podnikatelia vo veku 60 a viac rokov a podnikatelia, ktorí začali svoju podnikateľskú činnosť v roku 2023. Súčasťou materiálu je aj porovnanie rodovej a vekovej štruktúry podnikateľov na Slovensku s ostatnými krajinami EÚ.

Hodnotenie rodovej a vekovej štruktúry vychádza zo spracovania údajov z Registra organizácií Štatistického úradu SR, na základe ktorých bolo možné vyhodnotiť rodovú a vekovú štruktúru za kategóriu fyzických osôb – podnikateľov. Zdrojom údajov o rodovej a vekovej štruktúre za jednotlivé krajiny EÚ je Eurostat.

1 Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov

Postavenie žien v podnikaní, ich potenciál, motivácie, bariéry a podpora

Napriek zvyšujúcej sa účasti žien na trhu práce, naďalej pretrváva v rámci EÚ (vrátane Slovenska) ich **nedostatočné zastúpenie** na celkovej podnikateľskej aktivite.

Ženy v porovnaní s mužmi uprednostňujú podnikanie, kvôli **rovnováhe medzi pracovným a osobným životom**. Iné začínajú podnikat', aby sa vyhli tzv. sklenenému stropu v zamestnaní.¹ Podľa výsledkov štúdie realizovanej európskou online platformou WEGATE na podporu podnikania žien boli identifikované aj ďalšie dôvody vstupu žien do podnikania medzi ktoré patrí napr. aj **kariérny rast**. Podľa výsledkov GEM (Global Entrepreneurship Research Association), ktorý prezentuje globálnu štúdiu o dynamike podnikania vstupujú ženy do podnikania na Slovensku z dôvodu vnímania podnikateľskej činnosti ako vhodnej voľby kariéry. Ďalším dôvodom je vnímanie dostatočných vedomostí a zručností na podnikanie a tiež dobrých podnikateľských príležitostí v okolí. Okrem toho, medzi ďalšie motívy slovenských žien začať podnikat', patrí seberealizácia, frustrácia z doterajšej práce a nedostatočné finančné ohodnotenie.

Podnikateľky majú v porovnaní s podnikateľmi tendenciu prevádzkovať menšie a menej dynamické podniky v odvetviach s nízkou kapitálovou náročnosťou (sociálne služby, zdravotníctvo, vzdelávanie, osobné služby), ktoré majú nižší potenciál na dosiahnutie vysokých a udržateľných príjmov.² Podľa štúdie **OECD a Európskej komisie** (ďalej len „EK“) vníma spoločnosť ženy podnikateľky viac menej z pohľadu tradičnej rodovej úlohy.

Jednou z prekážok, ktorej podnikateľky čelia **sú nedostatočné zručnosti**, ktoré majú za následok obmedzené príležitosti uplatniť sa na riadiacich pozíciách. Z uvedeného dôvodu tak dochádza k absencii **manažérskych skúseností**, ktoré sú obzvlášť dôležité v počiatočných fázach rozvoja podnikania. Okrem toho sa ženy podnikateľky obávajú odmietnutia alebo nedôvery v rastový potenciál svojho podnikania. **Prístup k financiám predstavuje jednu** z ďalších prekážok žien pri podnikaní. Získavanie financií môže byť ovplyvnené podnikateľskými skúsenosťami, pôsobením v marginalizovaných sektoroch a tiež rodovými rozdielmi pri poskytovaní úverov. Ženy tak začínajú podnikat' s nižším objemom finančných prostriedkov a sú viac závislé od samofinancovania. Napriek tomu v mnohých rozvojových krajinách dochádza ku čiastočnému riešeniu uvedenej problematiky prostredníctvom mikroúverov a iných mechanizmov financovania zameraných konkrétne na ženy. Tie sú spravované medzinárodnými agentúrami alebo mimovládnyimi organizáciami. Neochota žien prijímať podnikateľské riziko predstavuje jeden z ďalších problémov pri začatí podnikania. Prekážkou pri podnikateľskej činnosti môže byť tiež **odlišný profil žien**, ktoré môžu čeliť viacerým druhom znevýhodnenia, čím sa radia do rôznych sociálnych skupín.

Slovenské podnikateľky považujú za **najväčšie prekážky** najmä **daňové a odvodové zaťaženie, nedostatočne prehľadnú legislatívu a veľký počet zmien v legislatíve**. Podľa výsledkov prieskumu realizovaného v rámci výskumného projektu INCLUENT uvádzajú ženy podnikateľky ako prekážky najmä socializáciu a prístup k financiám. Jedným z dôvodov je, že nemajú dostatočné vedomosti o alternatívnych zdrojoch financovania ako sú crowdfunding

¹ *Neviditeľné, umelé, ťažko prekonateľné prekážky (tradičné postoje, predsudky a hodnoty), ktoré bránia zlepšeniu postavenia žien a ich plnej účasti na živote v spoločnosti.* (Barošová, M. Inštitút pre výskum práce a rodiny. Participácia mužov a žien v rozhodovacích pozíciách, 2006.

² OECD iLibrary. OECD and European Union 2017. Policy Brief on Women's Entrepreneurship.. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dd2d79e7-en.pdf?expires=1546515024&id=id&accname=guest&checksum=1C4987EE40B816971566E8E5B8EF0D93>

alebo rizikový kapitál.³ V rámci **prístupu k financiám** vnímajú ako prekážku najmä **odborné poradenstvo** v začiatkoch podnikania. Nedostatok podporných programov zo strany štátu predstavuje ďalšiu z prekážok, ktorú vnímajú ženy podnikateľky.⁴

V priebehu posledných rokov sa na riešenie rodovej nerovnosti v oblasti podnikania vypracovalo a realizovalo niekoľko opatrení.

Európska komisia začlenila rodové hľadisko aj v rámci **Stratégie pre priemysel a MSP**⁵ investovaním do rozvoja digitálnych zručností s cieľom podporiť ženy pri zakladaní a vedení podnikov a vypracovaním cielených opatrení na podporu účasti žien na inováciách. **Európska rada pre inovácie** spustila v roku 2020 **pilotný program** zameraný na začínajúce podniky vedené ženami a inovatívne malé a stredné podniky. Okrem toho Snahou EK je dosiahnutie vyváženého zastúpenia mužov a žien na rozhodovacích pozíciách v európskych podnikoch a priemysle.

Európsky program v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť v súlade s uvedenou stratégiou rodovej rovnosti poukazuje na dôležitosť a prepojenie existujúcich sietí s cieľom poskytnúť podnikateľskú podporu pre začínajúcich podnikateľov so zameraním na mladé ženy podnikateľky v digitálnom a ekologickom hospodárstve. Európska komisia v rámci jedného z opatrení programu bude podporovať „*startovacie kurzy odbornej prípravy EÚ v oblasti informačných a komunikačných technológií s cieľom poskytnúť krátkodobú intenzívnu odbornú prípravu na riešenie nedostatku zručností v oblasti IKT so zameraním na vyvážené zastúpenie mužov a žien.*“⁶

Reakciou na postavenie žien v rámci podnikateľskej činnosti je **návrh uznesenia Európskeho parlamentu** o potrebe podporovania podnikateľskej činnosti žien, v rámci ktorého „*nalieha vo výzvyva Komisiu, aby v rámci svojich právomocí vyvinula akúkoľvek užitočnú iniciatívu s cieľom povzbudiť členské štáty k tomu, aby uznávali a podporovali podnikanie žien a aby jasne vymedzila koncepciu podnikania žien s cieľom uľahčiť ich prístup k financovaniu a k iným formám podpory, prekonávať byrokratické prekážky a zabezpečiť rovnosť medzi mužmi a ženami v prístupe ku kapitálu pre samostatne zárobkovo činné osoby a MSP.*“⁷

V roku 2021 bola zavedená norma ISO - IWA 34:2021, ktorá stanovila súbor spoločných definícií týkajúcich sa podnikania žien, ako sú definície pre podnik vo vlastníctve žien a podnik vedený ženami. Vymedzila aj družstvá a neformálne podniky vedené ženami. Tieto definície sa môžu používať napríklad v programoch na posilnenie ekonomického postavenia žien (ako sú programy verejného obstarávania) a na zber medzinárodne porovnateľných údajov o podnikaní žien (vrátane vplyvu na miestne a národné hospodárstva).⁸

Rodová rovnosť predstavuje jednu z priorít Európskej komisie. Vzhľadom na to prijala v marci 2020 **stratégiu pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025**⁹. V rámci stratégie je posilnenie postavenia žien na trhu práce chápané aj v zmysle ich prosperity ako investoriek

³ OECD, European Commission. Entrepreneurship Policies: country Assessment Notes. Dostupné online: <http://www.oecd.org/cfe/smes/SLOVAK-REPUBLIC-Country-Note-2018.pdf>

⁴ PILKOVÁ, A. a kolektív. Inkluzivita podnikania na Slovensku: Stav a vývojové tendencie, 2017

⁵ Dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=EN>

⁶ Dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&>

⁷ Európsky parlament. Návrh uznesenia Európskeho parlamentu o potrebe podporovať podnikanie žien Dostupné online: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0474_SK.html

⁸ Dostupné online: <https://www.iso.org/standard/79585.html>

⁹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Únia a rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020-2025. Dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>

a podnikateľiek. Súčasťou stratégie je vypracovanie cielených opatrení na podporu účasti žien na inováciách, vrátane pilotného projektu na podporu začínajúcich podnikov a inovačných MSP vedených ženami. Okrem toho Snahou EK je dosiahnutie vyváženého zastúpenia mužov a žien na rozhodovacích pozíciách v európskych podnikoch a priemysle.

Snahou tvorcov politik by malo byť posilnenie uplatňovania rodového hľadiska pri tvorbe politik, programov a tiež rozpočtu nielen na úrovni EÚ, ale aj na úrovni jednotlivých krajín. Rovnako dôležité bude uplatňovanie rodového hľadiska pri tvorbe opatrení v súvislosti s obnovou hospodárstva členských štátov EÚ po skončení pandémie COVID-19. Vzhľadom na to medzi niektoré **odporúčania pre tvorcov politik** s dôrazom na podporu podnikateľskej činnosti žien patria:

- Zlepšenie inštitucionálneho rámca pre uplatňovanie rodového hľadiska.
- Vykonávanie rodových analýz a hodnotenie rodového vplyvu. Dôraz sa kladie na preskúmanie a aktualizáciu usmernení pre hodnotenie rodového vplyvu, hodnotenie programov a nástrojov financovania s dôrazom na uplatnenie rodového hľadiska a následne vypracovanie správ o výsledkoch hodnotenia.
- Systematické zhromažďovanie, analýza a vykazovanie údajov v členení podľa rodového hľadiska.
- Zlepšenie podávania správ o rodovej rovnosti s cieľom vytvoriť systém na sledovanie finančných prostriedkov pridelených a použitých na podporu rodovej rovnosti, ktorý by sa mohol uplatniť na všetky programy financovania v rámci EÚ.
- Zavedenie usmernení pre rovnaké zastúpenie žien podnikateľiek a líderiek na rôznych podujatiach, podpora významu vytvárania sietí.
- Podpora žien podnikateľiek s vysokým potenciálom vo všetkých odvetviach bez ohľadu na príjem.
- Mobilizácia financovania a podpory v sektoroch, v ktorých pôsobia ženy podnikateľky.
- Odstránenie štrukturálnych prekážok s dôrazom na rodové normy v podnikaní.

Zastúpenie žien v rámci FO – podnikateľov na Slovensku

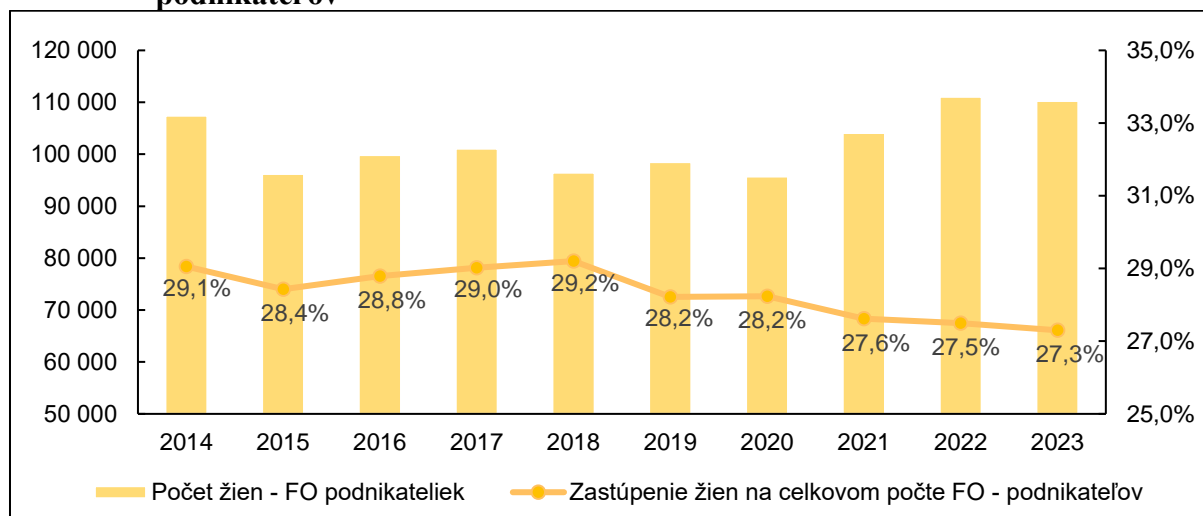
Ženy na Slovensku tvoria viac ako polovicu (51 %) z celkového počtu obyvateľov a 47 % podiel na ekonomicky aktívnom obyvateľstve.¹⁰ Vo vykonávaní podnikateľskej aktivity však ženy stále zaostávajú za mužmi.

V roku 2023 pokračoval negatívny trend poklesu zastúpenia žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov. Podiel žien sa v medziročnom porovnaní znížil o 0,2 p. b. na 27,3 %. Ide o najnižšiu úroveň zastúpenia žien za uplynulých 10 rokov. Muži tvorili viac ako dvojtretinový podiel (72,7 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov.

V absolútnom vyjadrení sa počet žien fyzických osôb – podnikateľiek znížil o 0,8 tisíc na 110,2 tisíc (resp. o 0,7 %). Počet fyzických osôb – podnikateľov mužského pohlavia sa výraznejšie nezmenil.

¹⁰ Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf č. 1: Vývoj počtu žien FO – podnikateliiek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov

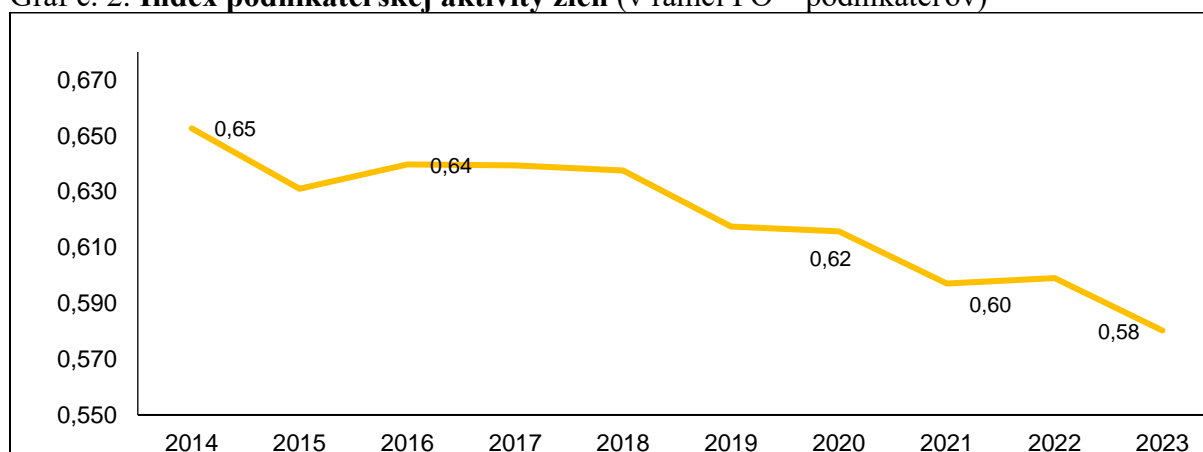

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vývoj podnikateľskej aktivity žien dokumentuje aj Index podnikateľskej aktivity žien, prezentovaný v grafe č. 2. Index podnikateľskej aktivity žien vyjadruje vzťah medzi podnikateľskou aktivitou žien v rámci fyzických osôb - podnikateľov a podnikateľskou aktivitou všetkých fyzických osôb - podnikateľov. Jedná sa o pomer miery podnikateľskej aktivity žien FO - podnikateliiek k celkovej podnikateľskej aktivite FO - podnikateľov. Index svojou konštrukciou zohľadňuje úroveň ekonomickej aktivity osôb.¹¹

Index podnikateľskej aktivity žien sa v medziročnom porovnaní znížil na 0,58. Dosiadnutá hodnota indexu podnikateľskej aktivity je najnižšia od začiatku sledovaného obdobia 2014. Podnikateľská aktivita žien medzi fyzickými osobami – podnikateľmi dosahuje 58 % z úrovne podnikateľskej aktivity všetkých fyzických osôb – podnikateľov, s ohľadom na ekonomickú aktivitu osôb. Najvyššiu hodnotu dosiahol index v posudzovanom období v roku 2014 (0,65). V posledných rokoch hodnotného obdobia vykazuje index kontinuálny pokles.

Graf č. 2: Index podnikateľskej aktivity žien (v rámci FO – podnikateľov)

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR. Index je zostavený na základe pomeru miery podnikateľskej aktivity žien FO - podnikateľov k celkovej podnikateľskej aktivite FO - podnikateľov. Miera podnikateľskej aktivity žien je kalkulovaná ako pomer počtu žien FO- podnikateliiek k počtu ekonomicke aktívnych žien.

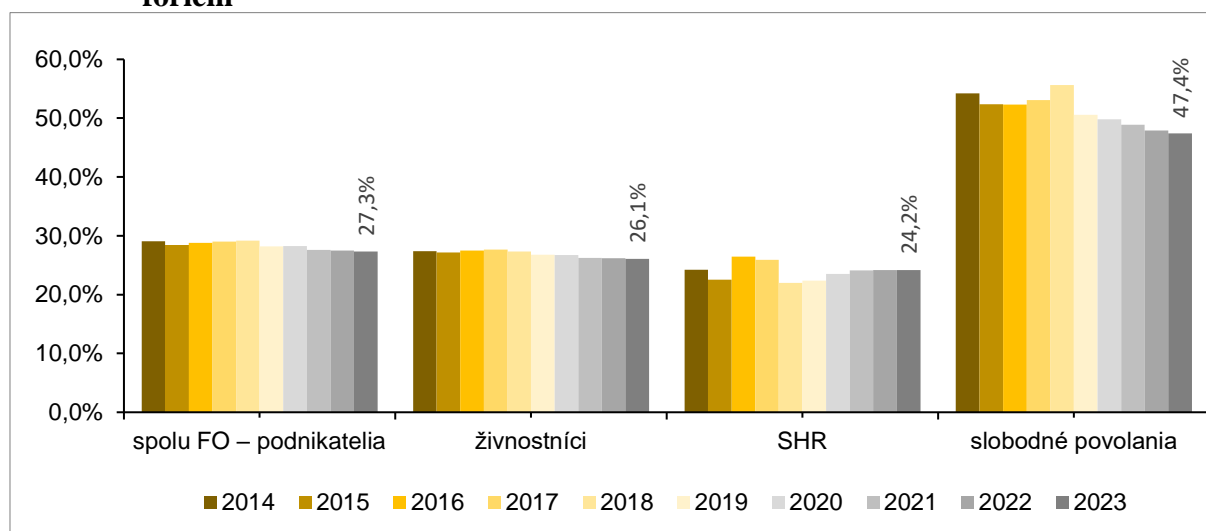
¹¹ Ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvoria všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré patria medzi pracujúcich (zamestnanci, podnikatelia) alebo nezamestnaných.

Zastúpenie žien podľa právnych foriem FO – podnikateľov

Podiel žien sa líši v závislosti od jednotlivých právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov. Dlhodobo dosahujú ženy najvyšší podiel u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach. V roku 2023 takmer jedna polovica (47,4 %) osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach bola ženského pohlavia. Podiel žien v slobodných povolaniach však od roku 2019 zaznamenáva nepriaznivý trend, nakoľko každý rok klesá.

Podstatne nižšie zastúpenie žien je medzi živnostníkmi a samostatne hospodáriacimi roľníkmi. U živnostníkov dosiahlo zastúpenie žien v roku 2023 viac ako jednu štvrtinu (26,1 %), pričom sa v medzročnom porovnaní takmer nezmenilo (pokles o 0,1 p. b.). Ženy tvoria takmer štvrtinu medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi. V strednodobom horizonte dochádza u tejto právnej formy k nárastu zastúpenia žien.

Graf č. 3: Zastúpenie žien na celkovom počte podnikateľov podľa jednotlivých právnych foriem

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z vyššie uvedených údajov vyplýva, že v rámci fyzických osôb – podnikateľov sa v roku 2023 postavenie žien výraznejšie nezmenilo. Pokles zastúpenia žien pokračoval aj minulom roku u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach. Naopak, zastúpenie žien zostalo na takmer nezmenenej úrovni u živnostníkov a u samostatne hospodáriacich roľníkov.

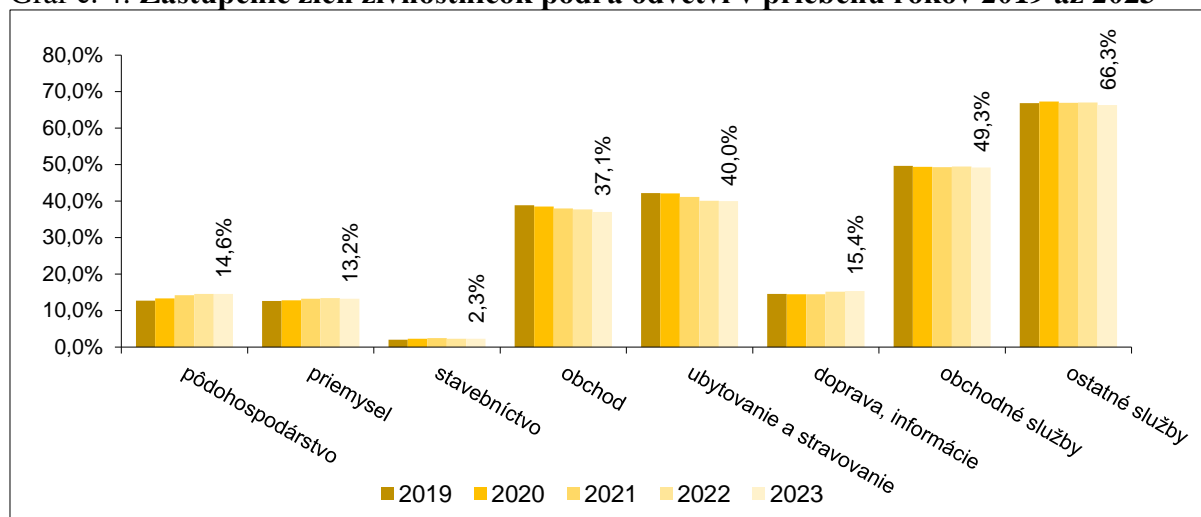
Zastúpenie žien podľa odvetví

Ženy najčastejšie rozbiehajú svoje podnikanie v odvetviach služieb, ktoré sa vyznačujú nižšou kapitálovou náročnosťou. Uvedená preferencia v podnikaní žien sa prejavuje aj na zastúpení žien živnostníčok v jednotlivých sektoroch hospodárstva.

Najvyššie zastúpenie žien živnostníčok je zaznamenané v **odvetví ostatných služieb** (sekcia SK NACE P až S). V roku 2023 si udržali ženy svoj podiel v tomto odvetví na úrovni 66,3 %. Podnikatelia ženského pohlavia tvoria takmer polovicu (49,3 %) z celkového počtu živnostníkov pôsobiacich v odvetví obchodných služieb. Nadpriemerný podiel dosahujú ženy aj v ubytovaní a stravovaní (40,0 %) a v obchode (37,1 %).

Sektor stavebníctva sa na druhej strane vyznačuje najnižšou podnikateľskou aktivitou žien, pričom ich podiel na celkovom počte živnostníkov v tomto odvetví dosahuje len 2,3 %. Tento sektor často zahŕňa prevažne fyzicky náročné manuálne práce, ktoré sú považované za doménu mužov. V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien hodnoty v intervale od 13,2 % v priemysle do 15,4 % v doprave a informačných a komunikačných činnostiach.

Graf č. 4: Zastúpenie žien živnostníčok podľa odvetví v priebehu rokov 2019 až 2023

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

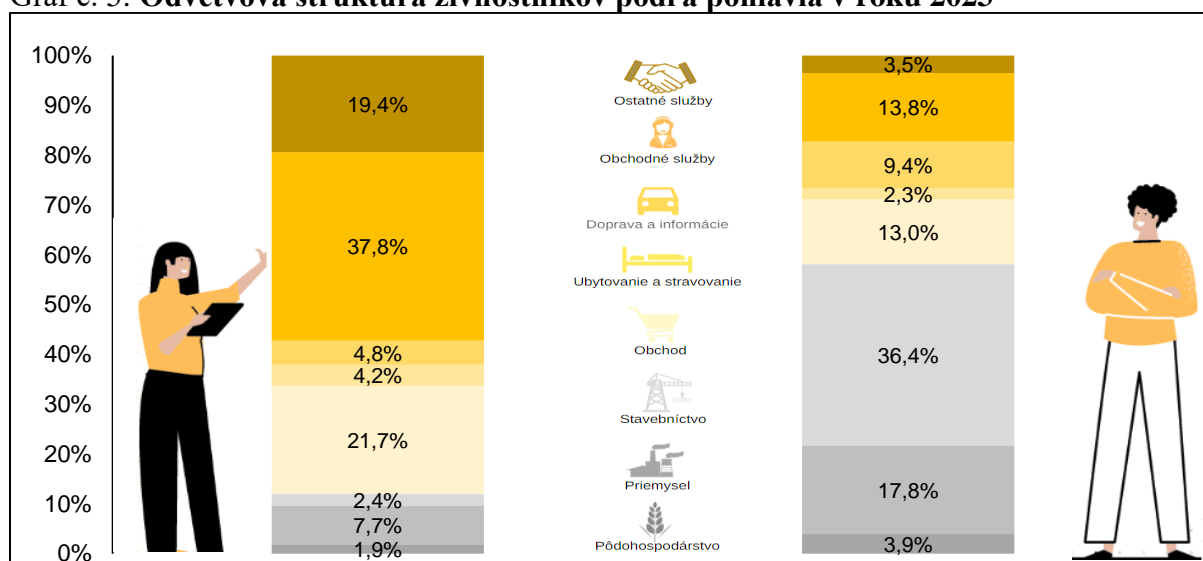
Z prezentovaných údajov (graf č. 4) vyplýva, že vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR dosahujú ženy živnostníčky v odvetviach ako obchod, ubytovanie a stravovanie, obchodné služby a ostatné služby. Zastúpenie žien v roku 2023 sa v porovnaní s rokom 2019 zvýšilo predovšetkým v odvetví pôdohospodárstva a dopravy a informačných služieb.

Viac ako jedna tretina (37,8 %) živnostníčok pôsobila v roku 2023 v odvetví obchodných služieb (sektor SK NACE K až N). Viac ako jedna pätina (21,7 %) žien živnostníčok vykonávala svoju činnosť v sektore obchodu. Jedna pätina (19,4 %) žien podnikala v rámci ostatných služieb. Podstatne nižší podiel dosiahli ostatné sektory hospodárstva, ich podiel nepresiahol 7,7 %. Medzi najvýznamnejšie sektory odvetvovej štruktúry mužov živnostníkov patria stavebníctvo (36,4 %), priemysel (17,8 %) a obchod.

Hodnotením podnikateľskej aktivity žien z pohľadu jednotlivých odvetví sa zaoberá aj štúdia OECD *Policy Brief on Women's Entrepreneurship*, podľa ktorej majú ženy podnikateľky tendenciu pôsobiť v odvetviach s nízkou kapitálovou náročnosťou vrátane osobných služieb, ktoré majú nižší potenciál na dosiahnutie vysokých a udržateľných príjmov.¹²

¹² OECD iLibrary. OECD and European Union 2017. Policy Brief on Women's Entrepreneurship.. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dd2d79e7-en.pdf?expires=1546515024&id=id&accname=guest&checksum=1C4987EE40B816971566E8E5B8EF0D93>

Graf č. 5: Odvetvová štruktúra živnostníkov podľa pohlavia v roku 2023

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

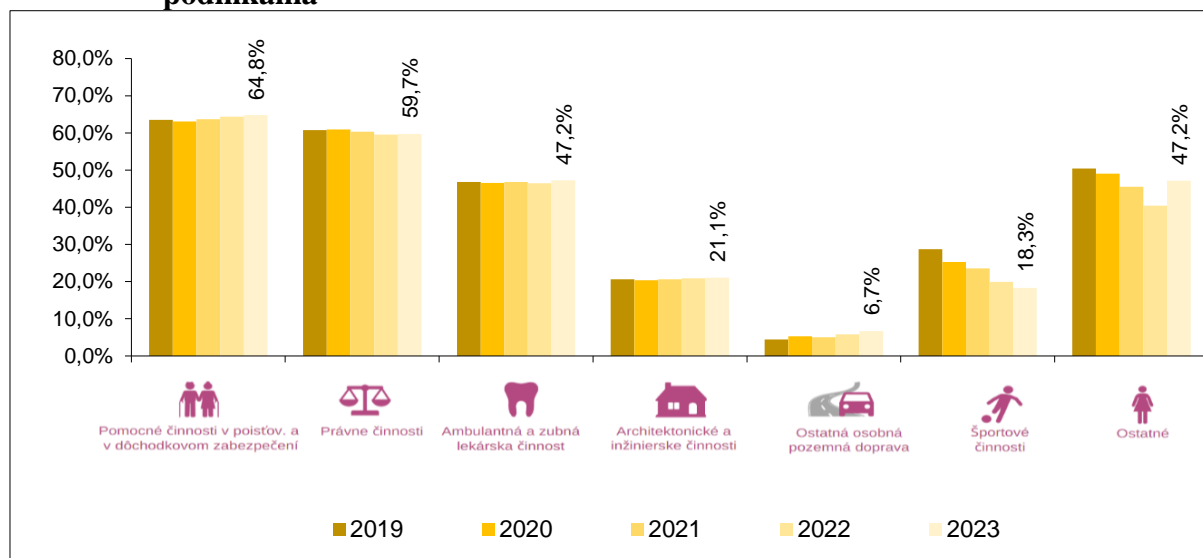
Dôležitú úlohu v sociálnom a hospodárskom rozvoji mnohých európskych krajín zohrávajú slobodné povolania. Poskytujú pracovné miesta, prispievajú k hospodárskemu rastu a plnia dôležité funkcie sociálneho zabezpečenia. Spravidla poskytujú služby, ktoré majú veľký význam pre výkon základných funkcií štátu. Vysoký podiel samostatne zárobkovo činných žien v odvetviach slobodných povolání je sprevádzaný najmä ich zastúpením v odvetviach zdravotníctva a sociálnych služieb.¹³ Jedným z dôvodov prečo ženy uprednostňujú slobodné povolania je samostatná zárobková činnosť na čiastočný úväzok s cieľom nadobudnúť príjem, ktorý doplní príjem zo zamestnania, a tiež samotný nárast záujmu o podnikanie v rámci slobodných povolání.¹⁴

Ženy, ktoré podnikali na Slovensku v roku 2023 formou slobodných povolání dosiahli najvyššie zastúpenie (64,8 %) v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a dôchodkovom zabezpečení (zastúpené sú najmä činnosti poisťovacích agentov a maklérov). Nadpriemerné zastúpenie zaznamenali ženy aj v ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti (59,7 %). V rámci ďalších oblastí pôsobenia dosiahli ženy zastúpenie v intervale od 6,7 % v oblasti ostatnej osobnej pozemnej dopravy do 47,2 % v právnych činnostiach.

¹³ European Centre for Liberal Professions. 2013. The State of Liberal Professions Concerning their Functions and Relevance to European Civil Society. Dostupné online: <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-01-13-678-en-c.pdf>

¹⁴ OECD and European Union. 2019. The Missing Entrepreneurs 2019. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3ed84801-en.pdf?expires=1607766847&id=id&accname=guest&checksum=13A7C60031B9A1E90BA8C0426A48BFAD>

Graf č. 6: Zastúpenie žien podnikajúcich formou slobodných povolání podľa oblasti podnikania

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zo spracovaných údajov (graf č. 6) vyplýva, že vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR majú ženy podnikajúce formou slobodných povolání v oblastiach ako pomocné činnosti v poisťovníctve a dôchodkovom zabezpečení a v ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti. Tieto oblasti sú pre ženy atraktívnejšie na podnikanie, a zároveň v týchto sektoroch existuje vyššia miera odborných profesií, ktoré si ženy vyberajú pre samostatnú podnikateľskú činnosť.

Zastúpenie žien z hľadiska zamestnávania ďalších pracovníkov

Ženy podnikateľky majú pozitívny vzťah k ďalšiemu zamestnávaniu pracovníkov. Dokazujú to spracované údaje z Registra organizácií ŠÚ SR, podľa ktorých zastúpenie žien dosahuje vyššie hodnoty u fyzických osôb - podnikateľov, ktorí zároveň zamestnávajú ďalších pracovníkov. Viac ako jedna tretina (33,6 %) fyzických osôb - podnikateľov so zamestnancami bola v roku 2023 ženského pohlavia. Nižšie zastúpenie dosiahli ženy medzi podnikateľmi bez zamestnancov (26,9 %).

Pozitívny vzťah žien podnikateľiek k ďalšiemu zamestnávaniu pracovníkov potvrdzujú aj závery štúdie OECD *The Missing Entrepreneurs 2023*¹⁵, podľa ktorej Slovensko, spolu s Rumunskom patria medzi dve krajiny EÚ, v ktorých je podiel samozamestnaných žien so zamestnancami na približne rovnakej úrovni ako mužov. V ostatných krajinách EÚ je tento podiel u žien nižší v porovnaní s mužmi.

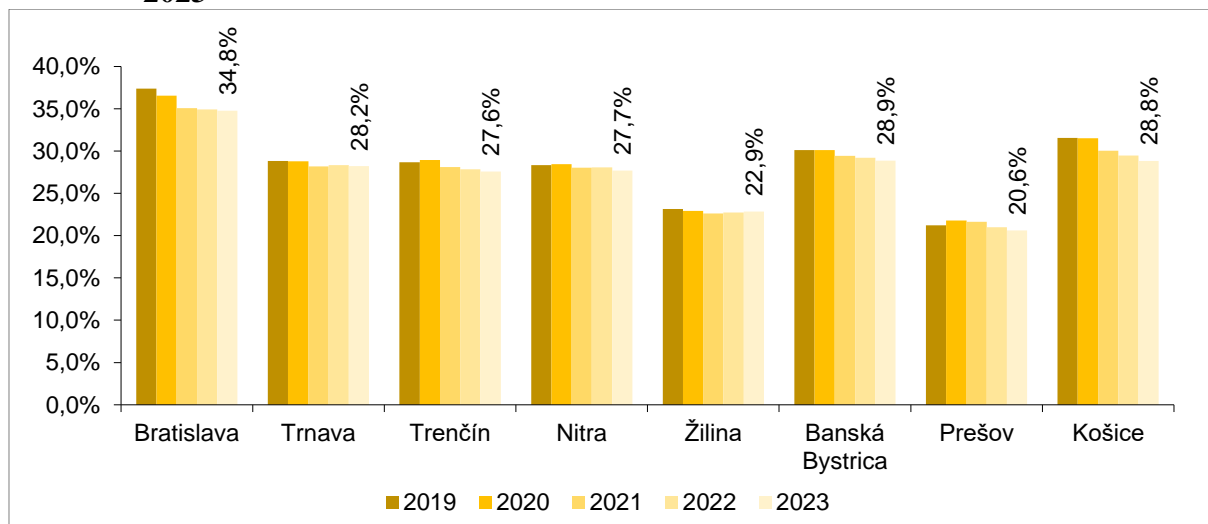
Zastúpenie žien v regiónoch SR

Bratislavský kraj si dlhodobo udržiava pozíciu regiónu s najvyšším podielom žien. V roku 2023 dosiahli ženy v tomto kraji ako jedinom viac než tretinový podiel na celkovom počte fyzických osôb podnikateľov (34,8 %). Ženy dosahujú najvyšší podiel v Bratislavskom kraji predovšetkým kvôli širším ekonomickým príležitostiam, ktoré tento región ponúka, najmä v sektore služieb, kde je väčší dopyt po podnikateľských aktivitách a flexibilita, ktoré ženy častokrát preferujú.

¹⁵ OECD and European Union. 2023. *The Missing Entrepreneurs 2023*. Dostupné online: https://www.oecd.org/en/publications/the-missing-entrepreneurs-2023_230efc78-en.html

Druhý najvyšší podiel (28,8 %) dosiahli ženy v Košickom kraji. Vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR (27,3 %) dosahujú ženy taktiež v Banskobystrickom kraji (28,9 %), v Trenčianskom (27,6 %) a v Trnavskom kraji (28,2 %). Najnižší podiel dosahujú ženy v rámci Prešovského (20,6 %) a Žilinského kraja (22,9 %). Vyššie zastúpenie žien v rámci Bratislavského a Košického kraja súvisí aj s odvetvovou štruktúrou v daných krajoch, ktorá sa vyznačuje nadpriemernou významnosťou odvetví služieb. V medziročnom porovnaní sa zastúpenie žien znížilo vo všetkých krajoch, okrem Žilinského kraja, v ktorom si ženy mierne posilnili svoje postavenie.

Graf č. 7: Zastúpenie žien FO-podnikateliek podľa krajov SR v priebehu rokov 2019 až 2023

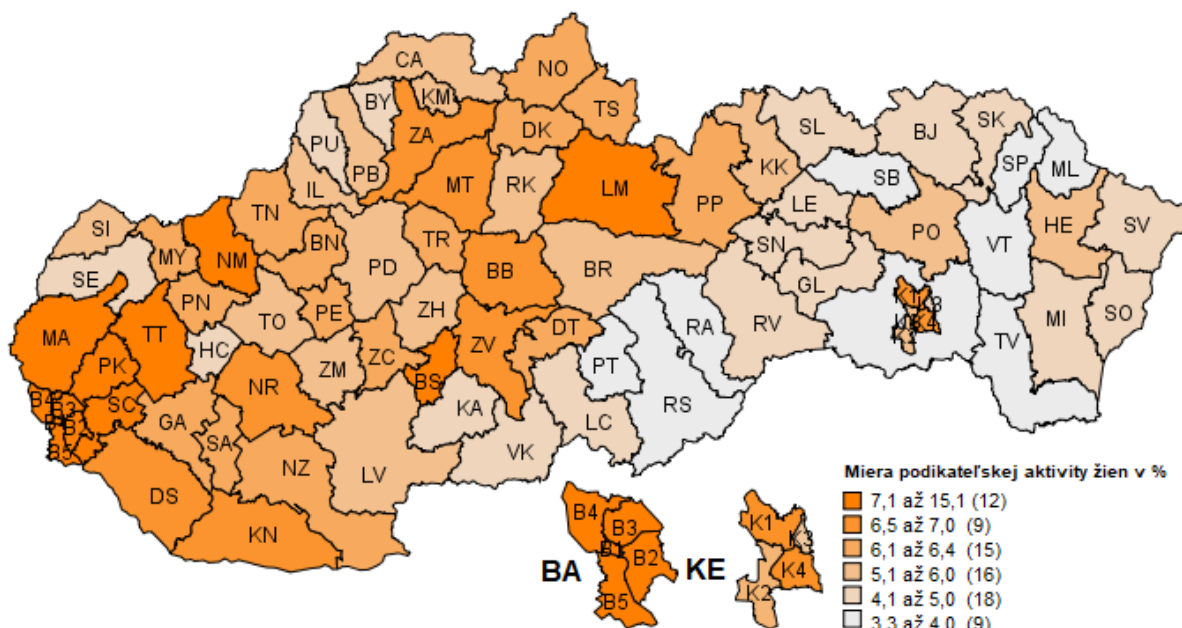

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateliek v roku 2023 spracovaná na úrovni okresov je znázornená v mape č. 1. Podnikateľská aktivita žien sa dlhodobo **vyznačuje vyššou úrovňou v regiónoch západného Slovenska a v severných okresoch stredného Slovenska**. Nižšia miera podnikateľskej aktivity žien pretrváva v menej rozvinutých regiónoch východného Slovenska a na juhu stredného Slovenska.

Najvyššou mierou podnikateľskej aktivity žien v rámci FO – podnikateľov sa vyznačujú okresy Bratislava I (15,1 %), Bratislava III (14,6 %), Bratislava II (9,4 %), Senec (9,1 %) a Trnava (8,3 %). Naopak najnižšia miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateliek je dlhodobo zaznamenaná v menej rozvinutých okresoch ako Trebišov (3,3 %), Košice – okolie (3,3 %), Medzilaborce (3,5 %) a Rimavská Sobota (3,6 %).

Mapa 1 Miera podnikateľskej aktivity žien v rámci FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2023

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

1.1 Porovnanie rodovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ

Podľa údajov a metodiky Eurostatu sa zastúpenie žien na celkovom počte samostatne zárobkovo činných osôb v EÚ v roku 2023 zvýšilo na 33,4 %.

Zastúpenie žien na Slovensku v roku 2023 dosiahlo 26,1 %. V strednodobom horizonte (oproti roku 2019) sa podiel žien znížil. V rámci EÚ-27 je zastúpenie žien o 7,4 percentuálnych bodov vyššie ako na Slovensku. **Slovensko dlhodobo patrí medzi krajiny s najnižším zastúpením žien medzi podnikateľmi v porovnaní s ostatnými krajinami.**

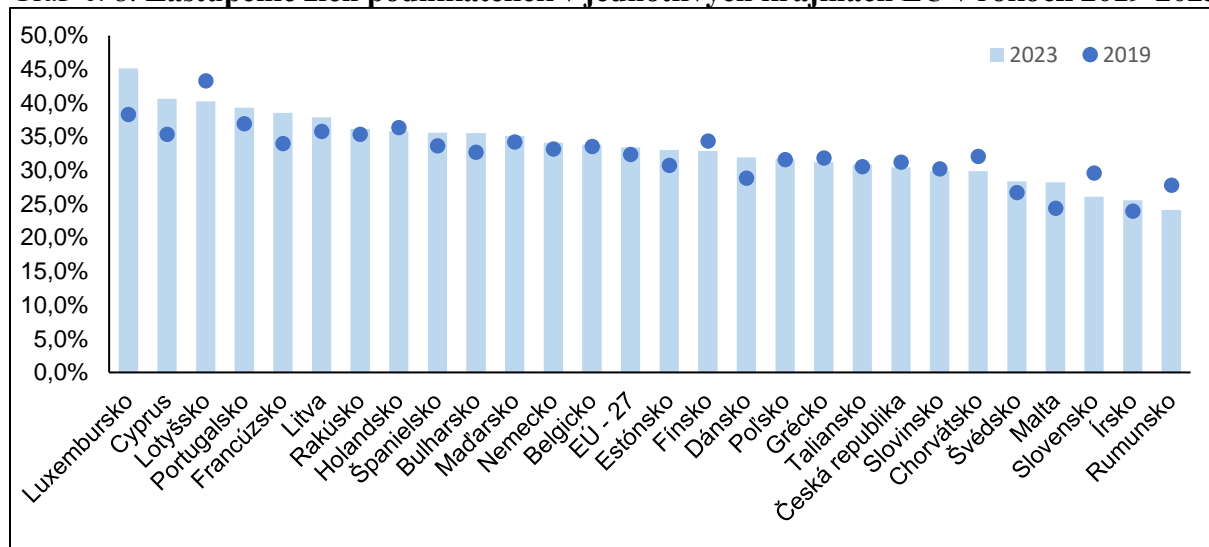
Na prvých priečkach krajín s najvyšším podielom žien na celkovom počte podnikateľov umiestnili krajiny ako Luxembursko (45,1 %), Cyprus (40,6 %) a Lotyšsko (40,2 %).

Maďarsko bolo jedinou krajinou z V4, ktorá v roku 2023 dosiahla nadpriemerné zastúpenie žien podnikateľiek (35,1 %) oproti priemeru EÚ-27. Poľsko (31,7 %) a Česká republika (30,5 %) mali vyššie zastúpenie žien podnikateľiek ako Slovensko, ale stále boli podpriemerné v porovnaní s EÚ-27. Tesne za Slovenskom sa umiestnilo Írsko (25,6 %) a Rumunsko (24,2 %), ktoré patrili medzi krajiny s najnižším zastúpením žien podnikateľiek.

Na nízku podnikateľskú aktivitu žien na Slovensku poukazujú aj závery štúdie OECD *The Missing Entrepreneurs 2023*¹⁶, podľa ktorých je Slovensko krajinou s najväčším rodovým rozdielom v samozamestnanosti medzi mužmi a ženami v rámci EÚ.

¹⁶ OECD and European Union. 2023. The Missing Entrepreneurs 2023. Dostupné online: https://www.oecd.org/en/publications/the-missing-entrepreneurs-2023_230efc78-en.html

Graf č. 8: Zastúpenie žien podnikateliek v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2019-2023

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

V niektorých krajinách vplyva na podnikateľskú aktivitu žien aj **systém sociálneho zabezpečenia**. V prípade Španielska sú marginalizované skupiny vrátane matiek nútené hľadať alternatívu k zamestnaniu vo väčšej miere ako v iných krajinách, pretože systém sociálneho zabezpečenia je oveľa menej veľkorysý ako napr. v Dánsku, kde je pravdepodobnejšie, že sa ženy v rámci trhu práce rýchlejšie integrujú a nebudú tak nútené začať s podnikateľskou činnosťou.¹⁷ Okrem sociálneho zabezpečenia ďalším faktorom vplyvujúcim na podnikateľskú činnosť žien môže byť **vysokoškolské vzdelanie**, ktoré dosahujú najčastejšie ženy podnikateľky v krajinách ako napr. Francúzsko a Cyprus.¹⁸

Ženy sú jednou z najrýchlejšie rastúcich kategórií populácie v rámci podnikania, avšak stále ešte v mnohých krajinách zaostávajú svojím podielom na podnikateľských aktivitách za mužmi. A to platí i napriek tomu, že za posledné desaťročie urobili významný pokrok vo vzdelaní i v rámci svojho životného štýlu.¹⁹

Slovensko sa v porovnaní s ostatnými krajinami dlhodobo zaraďuje medzi krajiny s podpriemerným zastúpením žien medzi podnikateľmi. Za posledné tri roky predstavovali ženy podnikateľky takmer tretinu z celkového počtu podnikateľov na Slovensku. V rámci krajín V4 dosahuje Slovensko najnižšie zastúpenie žien podnikateliek.

¹⁷.Institute for Public Policy Research. 2015. Self-employment in Europe. Dostupné online: https://www.ippr.org/files/publications/pdf/self-employment-Europe_Jan2015.pdf

¹⁸.OECD and European Union. The Missing Entrepreneurs 2019. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3ed84801-en.pdf?expires=1607766847&id=id&accname=guest&checksum=13A7C60031B9A1E90BA8C0426A48BFAD>

¹⁹ PILKOVÁ, A. a kolektív. 2016. Komerčné, sociálne a inkluzívne podnikanie na Slovensku Dostupné online: https://www.fm.uniba.sk/fileadmin/fm/Veda/projekty/GEM_2015_kniha.pdf

2 Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov

Hodnotenie vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov je v nasledujúcej kapitole spracované na základe rozdelenia podnikateľov podľa veku do viacročných skupín.

Viac ako jedna štvrtina (26,5 %) podnikateľov v roku 2023 pôsobila vo vekovej kategórii 40 až 49 ročných. Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39-ročných, ktorí tvorili takmer jednu štvrtinu (25,4 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Trojicu najviac zastúpených vekových kategórií dopĺňajú podnikatelia vo vekovej kategórii 50 až 59-ročných, ktorých podiel predstavoval viac ako jednu pätinu (19,0 %).

V kategórii mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov bolo aktívnych 18,8 % podnikateľov. Naopak vo vekovej kategórii 60 a viac ročných pôsobil každý desiaty podnikateľ (10,3 %). Veková štruktúra fyzických osôb - podnikateľov v roku 2023 podľa právnych foriem je prezentovaná v nižšie uvedenej tabuľke.

Tab. č. 1: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnej formy v roku 2023

Vek/právna forma	živnostníci	samostatne hospodáriaci roľníci	slobodné povolania	spolu - FO podnikatelia
vek menej ako 30	19,0%	9,4%	18,1%	18,8%
vek 30-39	25,5%	22,2%	24,4%	25,4%
vek 40-49	26,7%	24,9%	23,0%	26,5%
vek 50-59	19,2%	19,1%	16,4%	19,0%
vek 60-69	8,3%	17,0%	13,0%	8,6%
vek 70-79	1,3%	6,0%	4,7%	1,6%
vek 80 a viac	0,1%	1,4%	0,4%	0,1%
spolu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov sa výraznejšie neodlišuje od vekovej štruktúry ekonomicky aktívnych osôb. Najpočetnejšou vekovou skupinou sú v oboch prípadoch osoby vo veku 40 až 49 rokov. Medzi fyzickými osobami – podnikateľmi je však mierne vyšší podiel mladých ľudí vo veku menej ako 30 rokov (18,8 % vs 14,7 %) a starších osôb vo veku 60 a viac rokov (10,3 % vs 8,2 %) v porovnaní s ekonomicky aktívnymi osobami. Z uvedených údajov vyplýva, že mladí ľudia sú ochotnejší púšťať sa do podnikateľskej činnosti alebo hľadajú alternatívu k tradičnému zamestnaniu. Starší ľudia zrejme pokračujú v podnikateľskej činnosti aj po tom, ako by mohli opustiť trh práce, alebo sa viac spoliehajú na podnikanie ako zdroj príjmu.

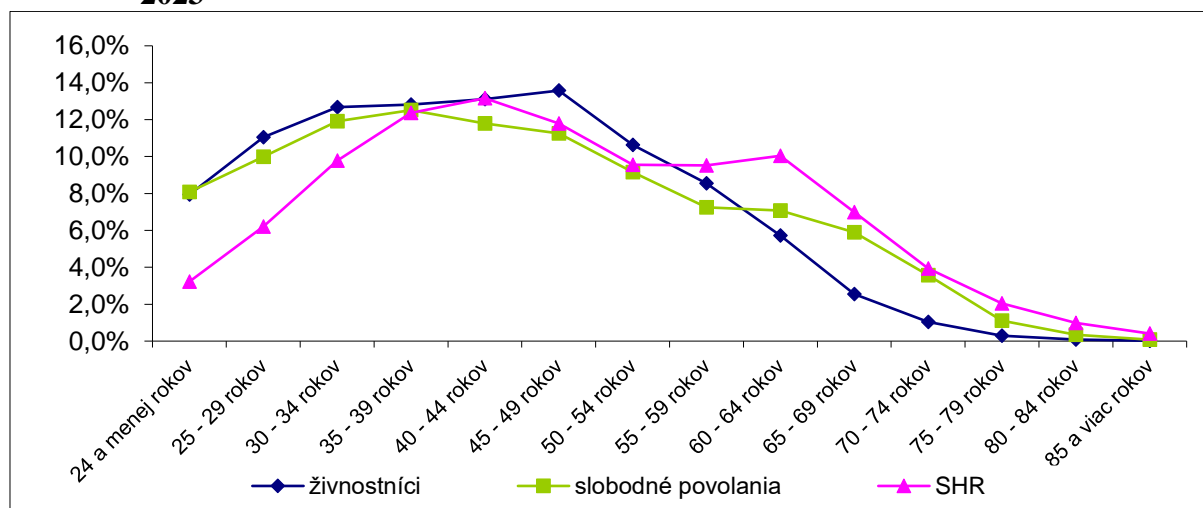
Veková štruktúra jednotlivých právnych foriem fyzických osôb-podnikateľov sa vyznačuje vzájomnými odlišnosťami. U slobodných povolaniach pôsobilo najviac podnikateľov vo vekovej kategórii 30 až 39-ročných. Podiel uvedenej kategórie dosiahol takmer jednu štvrtinu (24,9 %). V prípade živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov bola najpočetnejšia skupina podnikateľov vo vekovej kategórii 40 až 49-ročných, s podielom 26,7 %, resp. 24,9 %.

Zastúpenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov bolo najvýznamnejšie u živnostníkov, kde ich podiel predstavoval 19,0 % z celkového počtu podnikateľov. Mierne nižšie zastúpenie dosiahli mladí podnikatelia u slobodných povolanií (18,1 %). Najmenej

atraktívnu právnu formou pre mladých ľudí sú samostatne hospodáriaci roľníci. Len takmer každý desiaty farmár (9,4 %) bol vo veku menej ako 30 rokov.

Najvýznamnejšie zastúpenie vyšších vekových kategórií podnikateľov z pohľadu jednotlivých právnych foriem je preukázateľné u samostatne hospodáriacich roľníkov, kde podiel 50 a viac ročných tvoril 43,5 %. Viac ako jednu tretinu (34,5 %) tvoril podiel tejto skupiny podnikateľov u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a necelú tretinu (28,9 %) predstavoval ich podiel u živnostníkov.

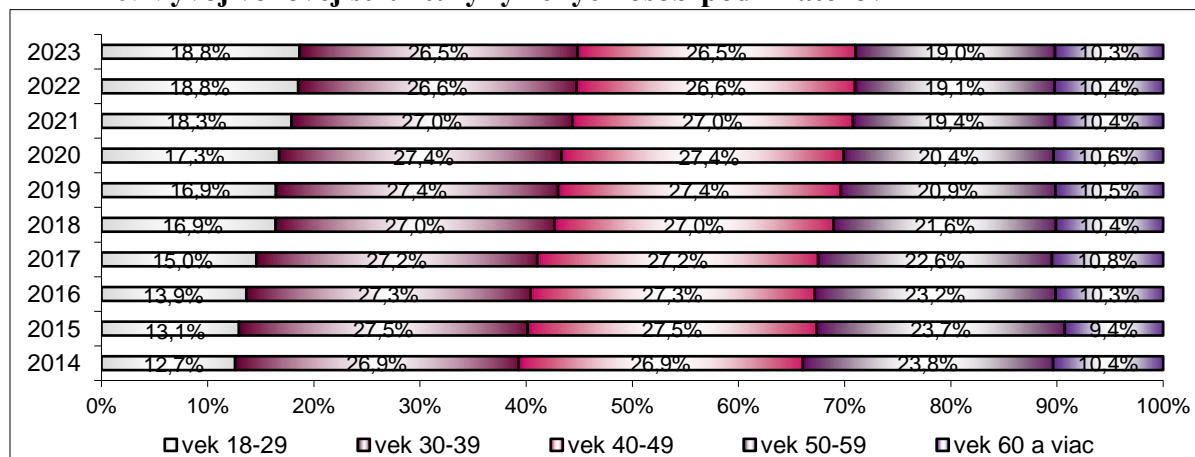
Graf č. 9: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2023

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb - podnikateľov bol v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. V roku 2023 sa však zastavil nárast zastúpenia mladých podnikateľov. Podiel mladých zostal na nezmenenej úrovni ako v roku 2022 (18,8 %). Každý desiaty (10,3 %) podnikateľ bol vo veku 60 a viac rokov. Zastúpenie starších podnikateľov sa v medziročnom porovnaní takmer nezmenilo.

Graf č. 10: Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb-podnikateľov

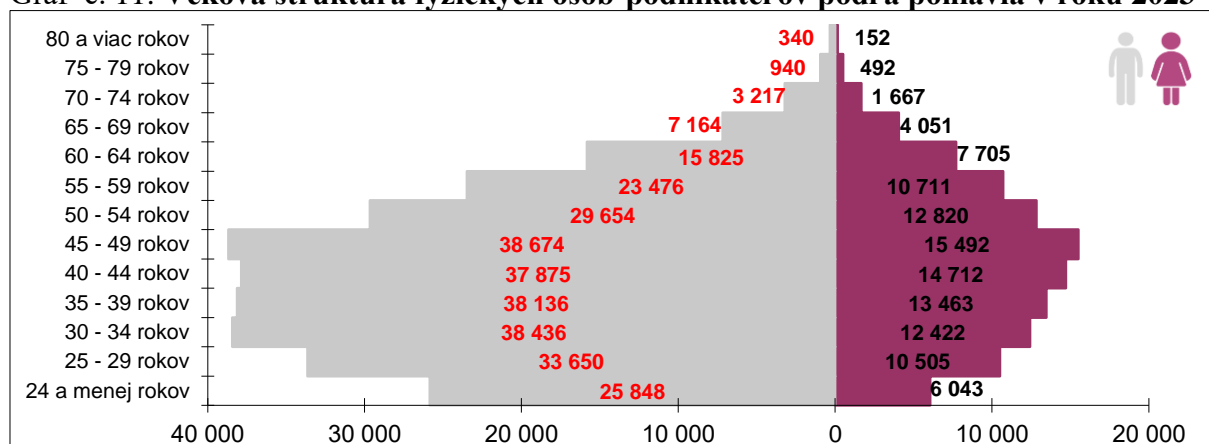
Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Špecifické funkcie, ktoré si ženy plnia v mladom veku sa odrážajú aj na vekovej štruktúre podnikateľiek. **Ženy podnikateľky podnikajú v porovnaní s mužmi častejšie vo vyšších**

vekových kategóriách. Vo vekovej kategórii 50 rokov a viac rokov pôsobí 34,1 % žien podnikateliek, ale len 27,5 % mužov. **Naopak, veková štruktúra mužov sa vyznačuje vyšším zastúpením mladých podnikateľov.** Vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov je aktívnych 20,3 % podnikateľov mužského pohlavia, ale len 15,0 % žien.

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov podľa pohlavia je znázornená v grafe č. 12. V prípade mužov je veková štruktúra viac diverzifikovaná, naopak u žien je zastúpenie jednotlivých vekových skupín homogénnejšie.

Graf č. 11: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa pohlavia v roku 2023

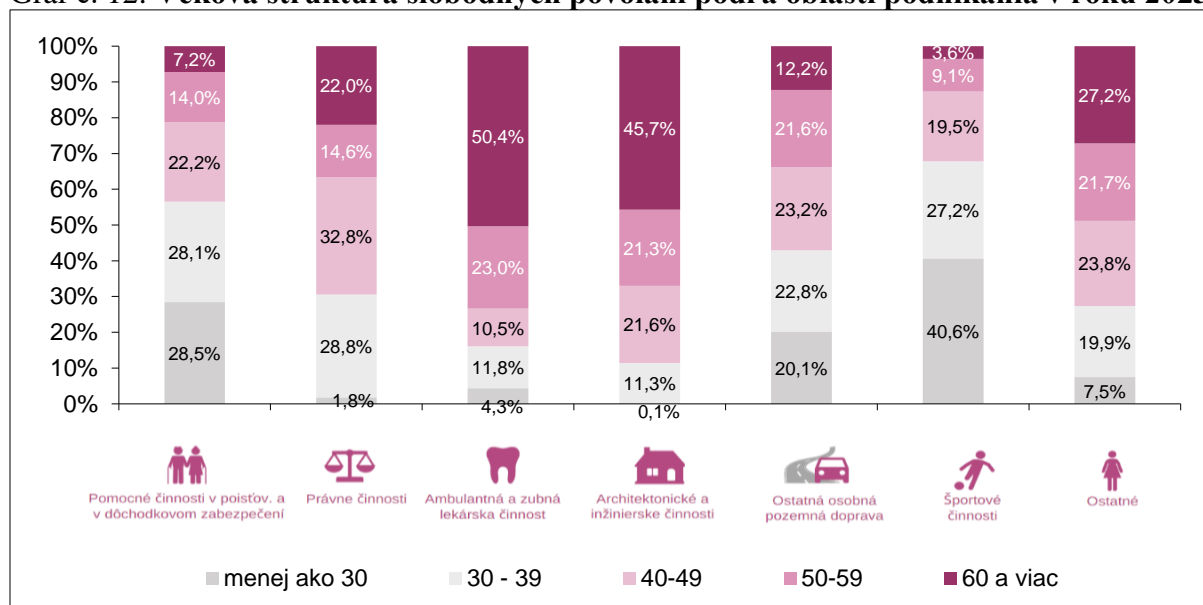

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Slobodné povolania predstavujú kvalifikované a stabilné povolania, pričom ich rastový potenciál a podiel na zamestnanosti oceňuje aj Európska komisia. Jej snahou je podporiť slobodné povolania ako samostatnú formu podnikania prostredníctvom ich účasti v programoch na podporu rozvoja konkurencieschopnosti MSP. Číselné údaje o vekovej štruktúre slobodných povolání ukazujú, že v budúcnosti musia slobodné povolania čoraz viac získavať mladých profesionálov, aby sa zabezpečila existujúca ponuka služieb, a to aj v regionálnych oblastiach. Je potrebné poznamenať, že v dôsledku všeobecných demografických trendov sa súhrn pracovných síl v skupine slobodných povolání, v rámci ktorých je možné získať mladých odborníkov, znižuje. Preto je pri slobodných povolaniach dôležité, aby bol podiel mladých ľudí s primeranou úrovňou kvalifikácie vysoký.²⁰ **Veková štruktúra osôb podnikajúcich ako slobodné povolania je značne diferencovaná v závislosti od oblasti podnikania** (graf č. 13). Osoby podnikajúce v oblasti architektonických, inžinierskych činností, ambulatnej a zubnej lekárskej činnosti sa vyznačujú minimálnym zastúpením kategórie menej ako 39-ročných a výraznejším zastúpením 60 a viac ročných (45,7 %, resp. 50,4 %).

²⁰ European Centre for Liberal Professions. 2013. The State of Liberal Professions Concerning their Functions and Relevance to European Civil Society. Dostupné online: <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-01-13-678-en-c.pdf>

Graf č. 12: Veková štruktúra slobodných povolání podľa oblastí podnikania v roku 2023

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Ženy podnikateľky podnikajú v porovnaní s mužmi častejšie vo vyšších vekových kategóriách. Naopak, veková štruktúra mužov sa vyznačuje vyšším zastúpením mladých podnikateľov.

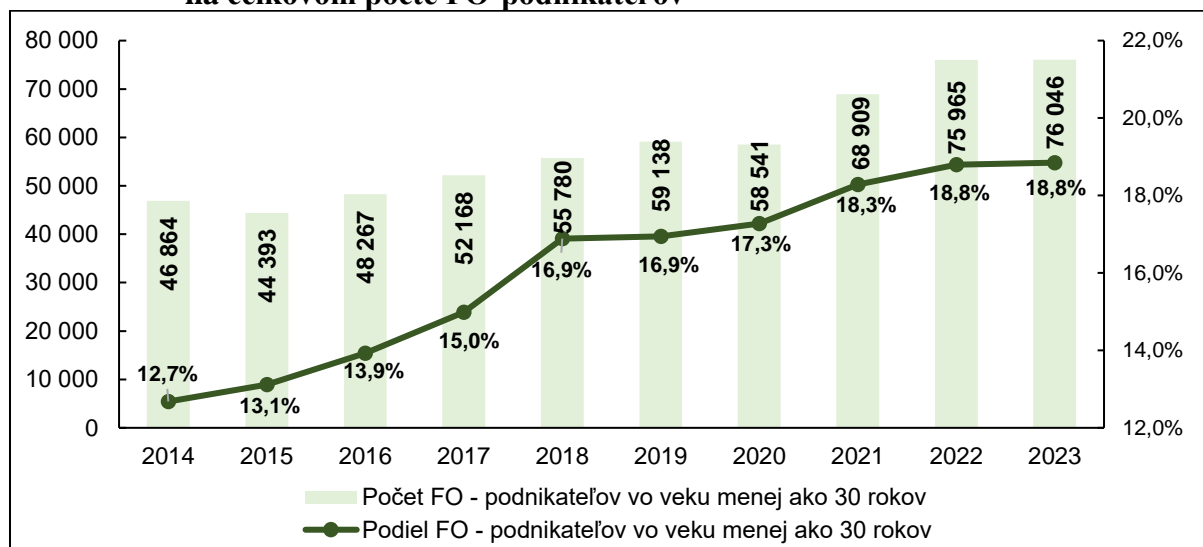
Jedno z najvýraznejších zastúpení starších podnikateľov v slobodných povolaniach, podľa oblasti podnikania, bolo dosiahnuté v rámci ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti.

2.1 Štruktúra mladých podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov

Postavenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov v rámci FO – podnikateľov na Slovensku

V roku 2023 sa zastavil nárast zastúpenia mladých podnikateľov. Podiel mladých zostal na nezmenenej úrovni ako v roku 2022 (18,8 %). Dosiagnuté zastúpenie mladých v posledných dvoch rokoch bolo najvyššie za poslednú dekádu. V absolútnom vyjadrení sa počet FO – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov takmer nezmenil, dosiahol 76 046.

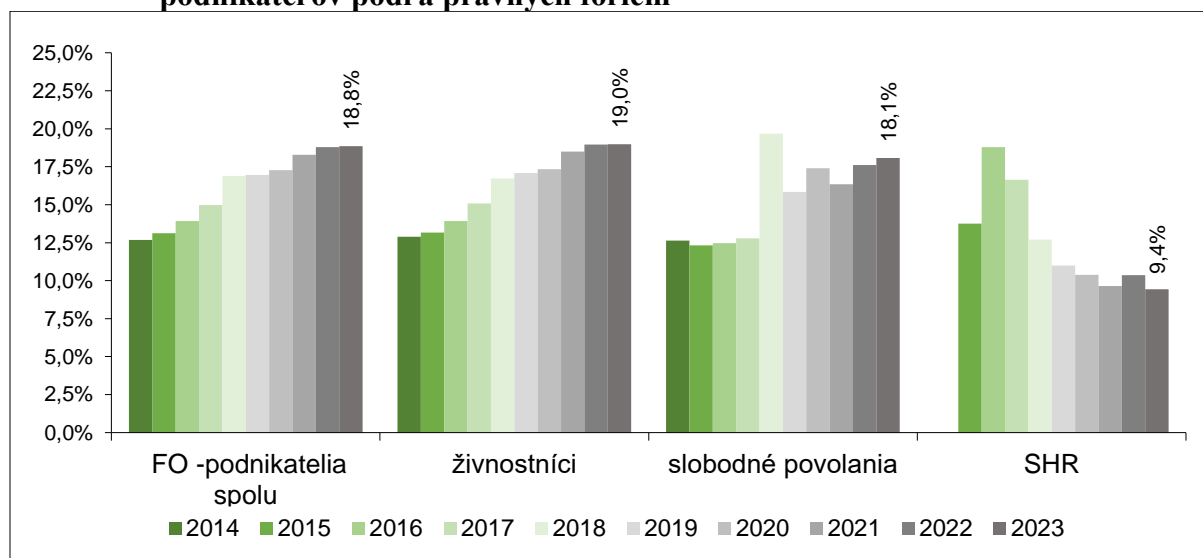
Graf č. 13: Vývoj počtu podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Najvyššie zastúpenie dosiahli mladí podnikatelia u živnostníkov (19,0 %). Mierne nižší podiel zaznamenali u osôb podnikajúcich ako slobodné povolania (18,1 %). Najmenej atraktívnou formou pre podnikanie mladých sú samostatne hospodáriaci roľníci. Len každý desiaty farmár (9,4 %) bol vo veku menej ako 30 rokov. V medziročnom porovnaní sa podiel mladých podnikateľov zvýšil len u slobodných povolanií.

Graf č. 14: Podiel mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte podnikateľov podľa právnych foriem

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Rodové zloženie mladých podnikateľov

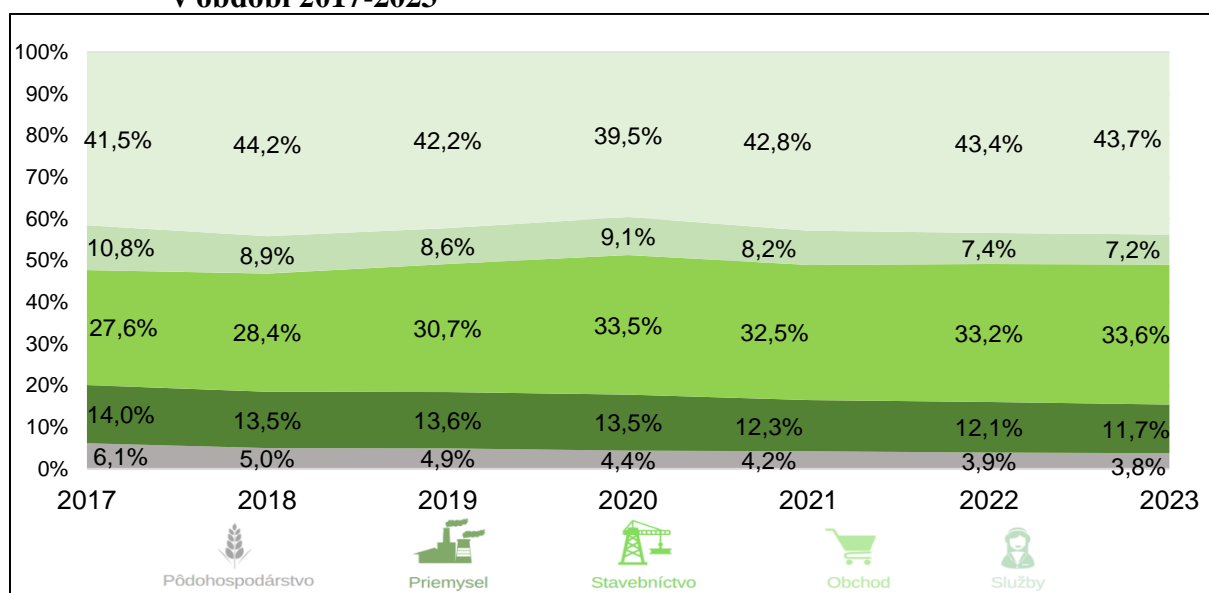
Charakteristickou črtou rodovej štruktúry mladých podnikateľov na Slovensku je **dominantné zastúpenie mužov**. Muži tvoria takmer štyri pätiny (78,2 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. **Podiel žien predstavuje viac ako jednu pätinu (21,8 %)**. V medziročnom porovnaní sa zastúpenie žien mierne znížilo (o 0,1 p. b.).

Plnenie rodičovských povinností zo strany žien sa prirodzene odráža na nižšej miere podnikania žien vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov. Podiel žien je o 5,6 p. b. nižší ako u celkovej skupiny fyzických osôb - podnikateľov spolu.

Odvetvová štruktúra mladých podnikateľov

Odvetvová štruktúra celkového počtu mladých FO – podnikateľov v posledných rokoch neprechádza výraznými zmenami. V poslednom hodnotenom roku došlo k nárastu zastúpenia odvetvia služieb a stavebníctva, čo bolo sprevádzané poklesom zastúpenia ostatných sektorov. Z dlhodobej časovej perspektívy došlo k nárastu podielu sektora služieb a stavebníctva.

Graf č. 15: Vývoj odvetvovej štruktúry FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov v období 2017-2023

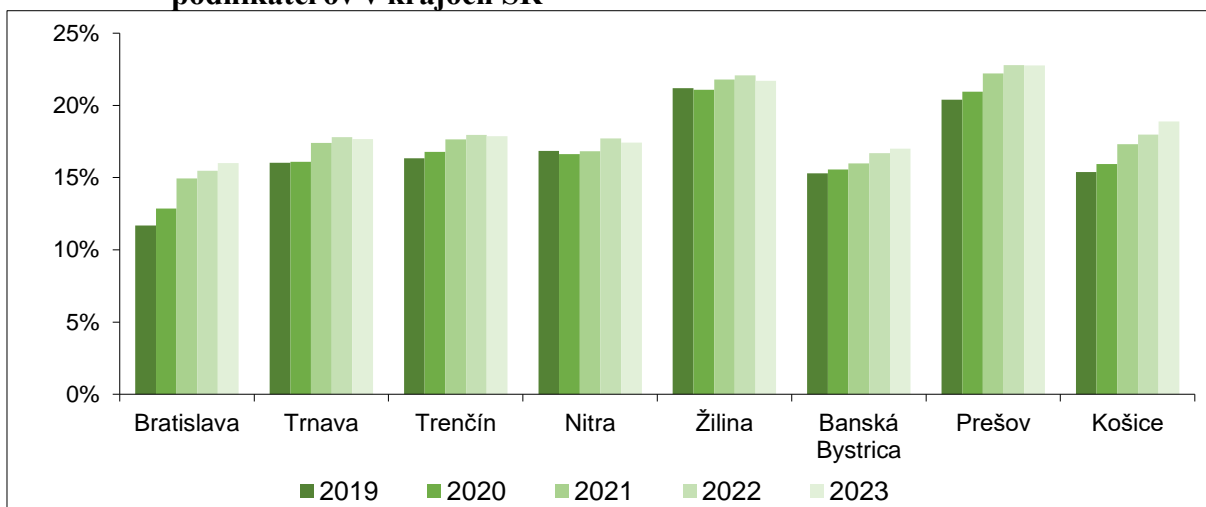

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie mladých podnikateľov na celkovom počte FO – podnikateľov sa v roku 2023 zvýšilo v Bratislavskom, Banskobystrickom a Košickom kraji.

Zastúpenie mladých podnikateľov v jednotlivých regiónoch súvisí aj s vekovou skladbou ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Kraje s najvyšším podielom mladých ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahujú taktiež najvyššie podiely mladých podnikateľov (Žilinský, Prešovský kraj). Bratislavský kraj sa naopak vyznačuje najnižším podielom mladých ekonomicky aktívnych obyvateľov.

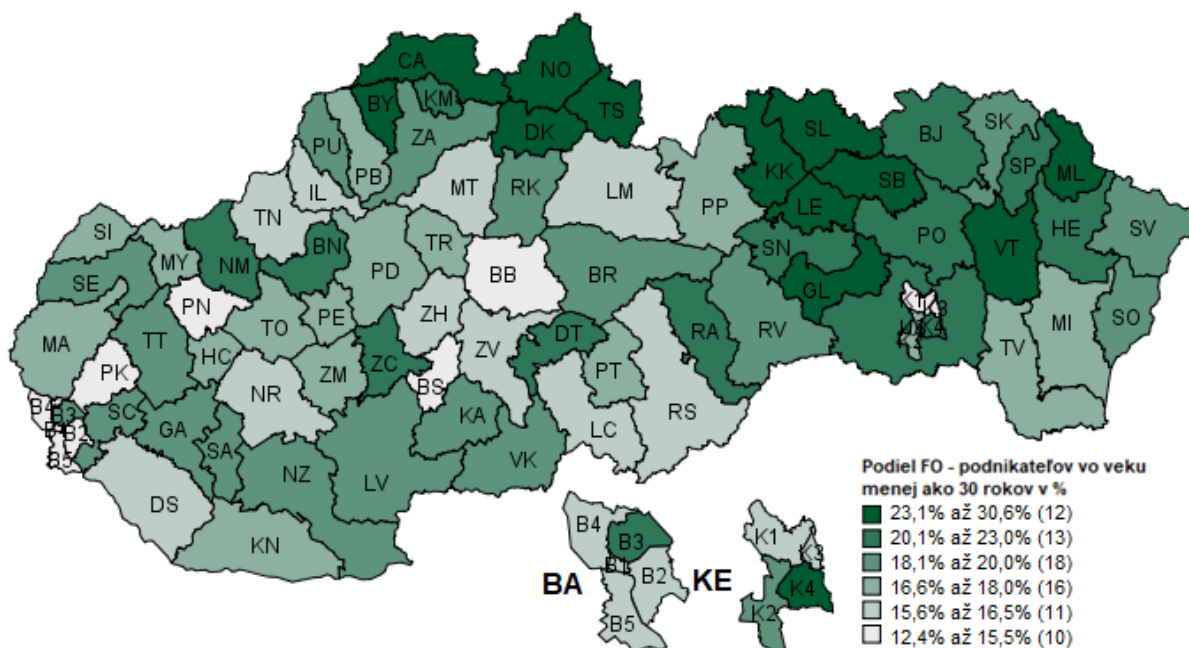
Graf č. 16: Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO podnikateľov v krajoch SR

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Podiel FO – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO – podnikateľov v jednotlivých okresoch SR je znázornený v mape č. 3. **Región severného a východného Slovenska sa vyznačuje najvyšším zastúpením mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov.** Z pohľadu jednotlivých okresov bol v roku 2023 najvyšší podiel mladých dosiahnutý v okrese Námestovo (30,6 %), kde je takmer každý tretí podnikateľ vo veku menej ako 30 rokov. Medzi ďalšie okresy s vysokým zastúpením mladých patria Gelnica (30,0 %), Kežmarok (28,6 %), Sabinov (27,8 %) a Stará Ľubovňa (26,1 %). Najmenšie zastúpenie mladých podnikateľov je dosahované v okresoch v rámci miest Bratislava a Košice, ale aj v okresoch Banská Bystrica, Pezinok a Banská Štiavnica.

Mapa č. 2 Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2023

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

V medziročnom porovnaní sa podiel mladých FO – podnikateľov na celkovom počte podnikateľov nezmenil. Zostal na nezmenenej úrovni ako v roku 2022 (18,8 %).

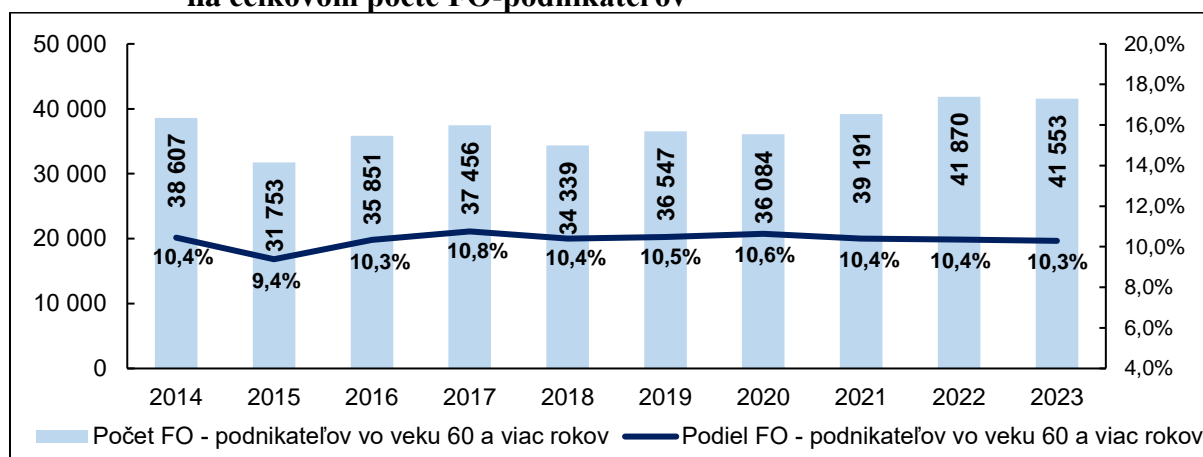
Najvyššie zastúpenie mladých podnikateľov (mužov a žien) bolo dosiahnuté u živnostníkov. Rodová štruktúra mladých podnikateľov je charakteristická dominantným zastúpením mužov. Podiel žien predstavoval len viac ako jednu pätinu. Zastúpenie mladých podnikateľov na celkovom počte FO – podnikateľov sa v roku 2023 zvýšilo v Bratislavskom, Banskobystrickom a Košickom kraji.

2.2 Štruktúra starších podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii viac ako 60 rokov

Postavenie starších vo veku 60 a viac rokov v rámci FO – podnikateľov na Slovensku

Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa takmer nezmenilo. Mierne sa znížilo (o 0,1 p. b.) na úroveň 10,3 %. V absolútnom vyjadrení sa počet aktívnych FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov medziročne znížil o 0,8 % na 41 553 podnikateľov.

Graf č. 17: Vývoj počtu FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov

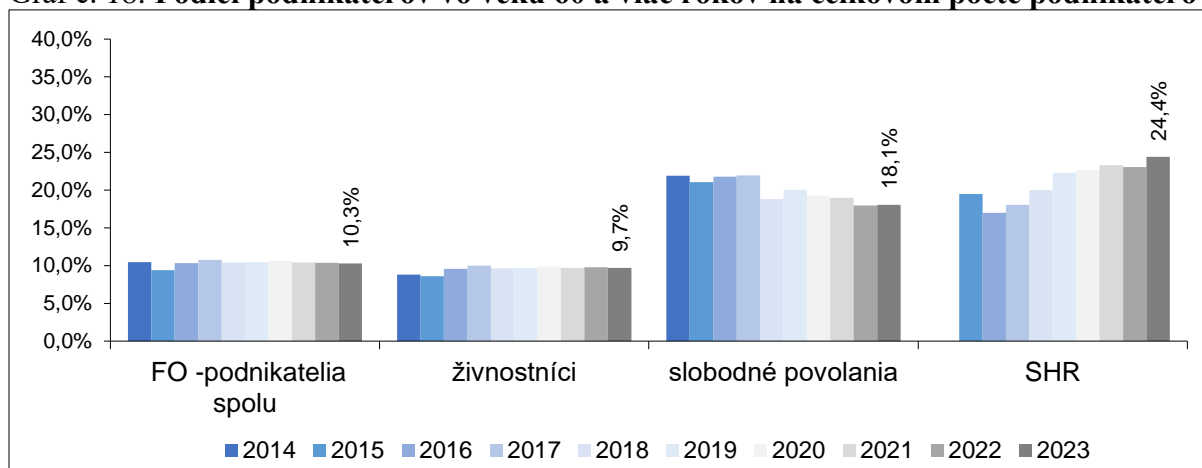

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Pozitívny vývoj zastúpenia podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bol zaznamenaný u slobodných povolání (nárast o 0,1 p. b.) a samostatne hospodáriacich roľníkov (nárast o 1,3 p. b.). Naopak mierny pokles zastúpenia podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bol dosiahnutý u živnostníkov (o 0,1 p. b.).

Najvyššie zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov dosahujú samostatne hospodáriaci roľníci. Takmer každý štvrtý (24,4 %) podnikateľ v uvedenej právnej forme bol vo veku 60 a viac rokov a takmer každá piata (18,1 %) osoba podnikajúca ako slobodné povolanie. V rámci živnostníkov bolo vo veku 60 a viac rokov 9,7 % podnikateľov.

Graf č. 18: Podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte podnikateľov

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

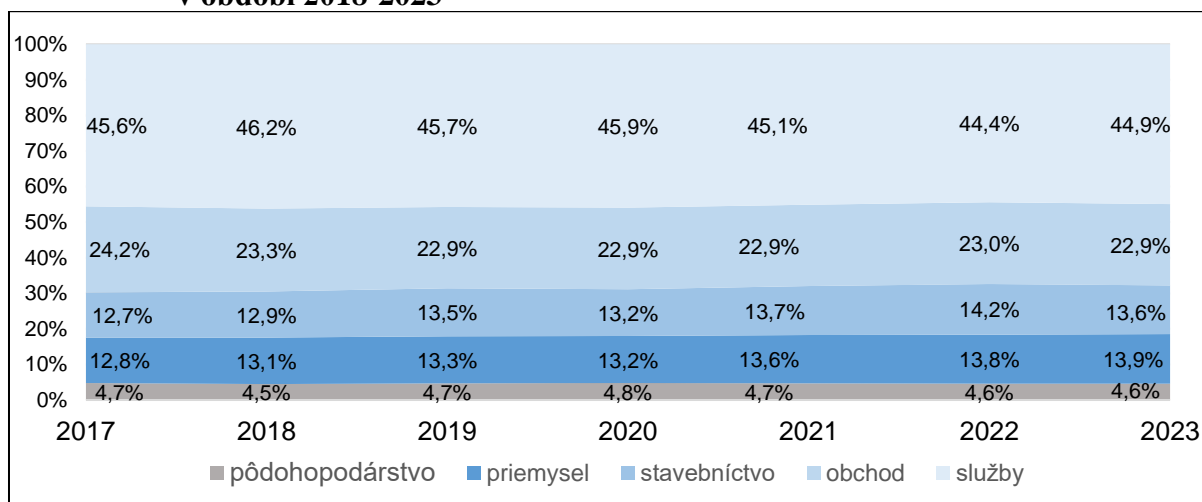
Rodové zloženie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov

Rodové zloženie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na Slovensku taktiež poukazuje na dominantné postavenie mužov. Dve tretiny (66,1 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov tvorili muži. Podiel žien predstavoval jednu tretinu (33,9 %).

Odvetvová štruktúra podnikateľov vo veku 60 a viac rokov

Odvetvová štruktúra FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov je v období predchádzajúcich rokov pomerne stabilná. Medzi najvýznamnejšie sektory sa dlhodobo zaraďujú služby (44,9 %) a obchod (22,9 %). V poslednom hodnotenom roku sa mierne zvýšilo zastúpenie priemyslu a služieb.

Graf č. 19: Vývoj odvetvovej štruktúry FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v období 2018-2023

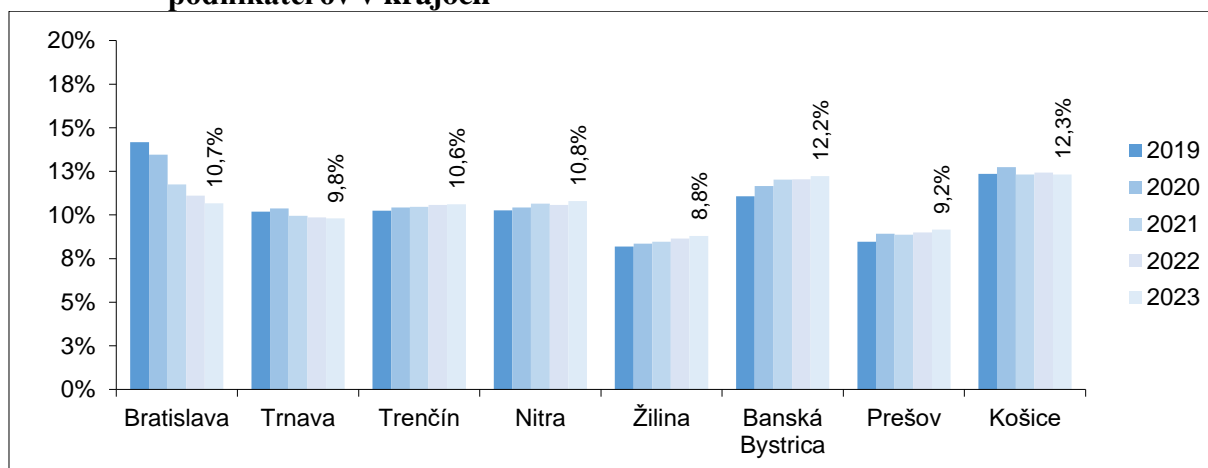
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Regionálna štruktúra a zastúpenie žien

Podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa v medziročnom porovnaní mierne zvýšil vo väčšine krajov SR. Svoje postavenie si starší podnikatelia nedokázali udržať predovšetkým v Bratislavskom kraji. Ich podiel sa v Bratislavskom kraji znižuje každoročne.

Košický kraj sa umiestnil na pozícii kraja s najvyšším zastúpením starších podnikateľov (12,3 %), tesne pred Banskobystrickým krajom (12,2 %). Medzi kraje s najnižším podielom starších FO – podnikateľov patria Žilinský kraj (8,8 %) a Prešovský kraj (9,2 %).

Graf č. 20: Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovej počte FO – podnikateľov v krajoch

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

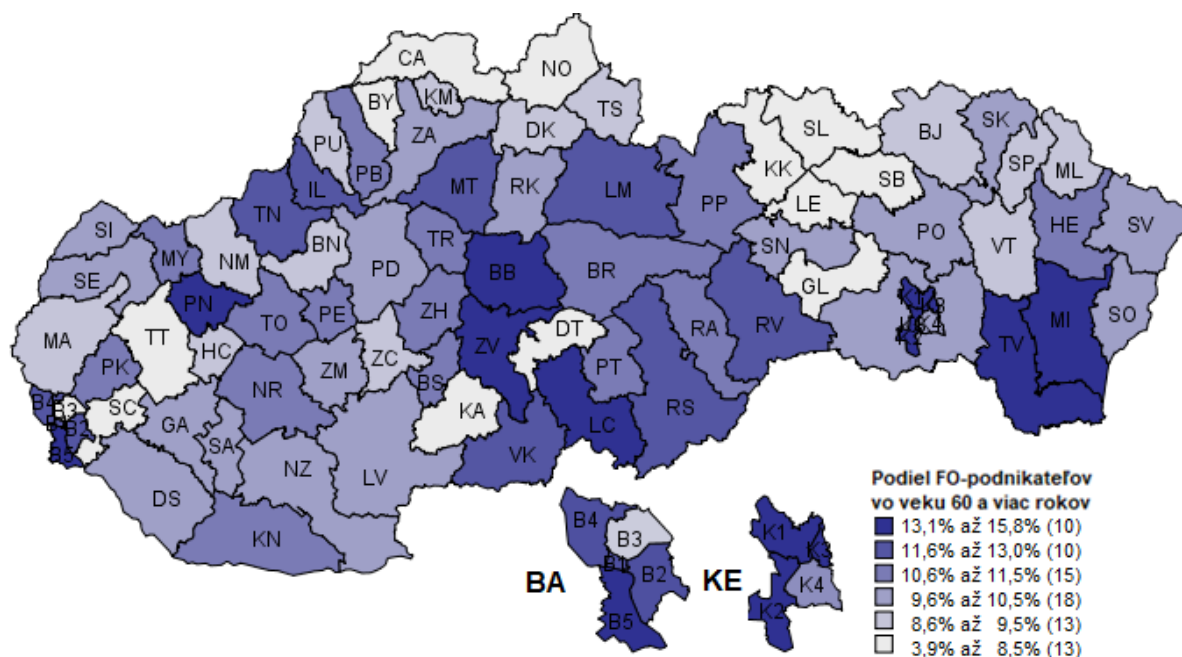
Zastúpenie FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v jednotlivých okresoch SR v roku 2023 je znázornené v mape č. 4.

Najvyšší podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov je v okresoch v rámci hlavného mesta Bratislava a Košice, ale aj v okrese Banská Bystrica, či Piešťany.

Najvyšší podiel starších podnikateľov je dosahovaný v okrese Košice I, v ktorom je 15,8 % podnikateľov vo veku 60 a viac rokov. Skupinu okresov Slovenska s vysokým podielom FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov dopĺňajú aj okresy Košice III (15,4 %), Banská Bystrica (15,1 %), Košice II (14,7 %) a Bratislava V (14,4 %).

Okresy severného Slovenska sa naopak dlhodobo vyznačujú najnižším zastúpením FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov (napr.: Námestovo 3,9 %, Sabinov 5,3 %, Bytča 5,9 %, Čadca 6,8 %). Nízke zastúpenie starších podnikateľov je však zreteľné aj v okresoch Gelnica (7,0 %) a Senec (7,0 %).

Mapa č. 3 Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO – podnikateľov v okresoch SR v roku 2023

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa v roku 2023 takmer nezmenilo. Mierne sa znížilo (o 0,1 p. b.) na úroveň 10,3 %.

Najvyššie zastúpenie starších podnikateľov bolo dosiahnuté u samostatne hospodáriacich roľníkov. Takmer každý štvrtý (24,4 %) podnikateľ v uvedenej právnej forme bol vo veku 60 a viac rokov.

Podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa v medziročnom porovnaní mierne zvýšil vo väčšine krajov SR. Svoje podstavenie si starší podnikatelia nedokázali udržať predovšetkým v Bratislavskom kraji. Podiel starších podnikateľov v Bratislavskom kraji znižuje každoročne.

2.3 Porovnanie vekovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ

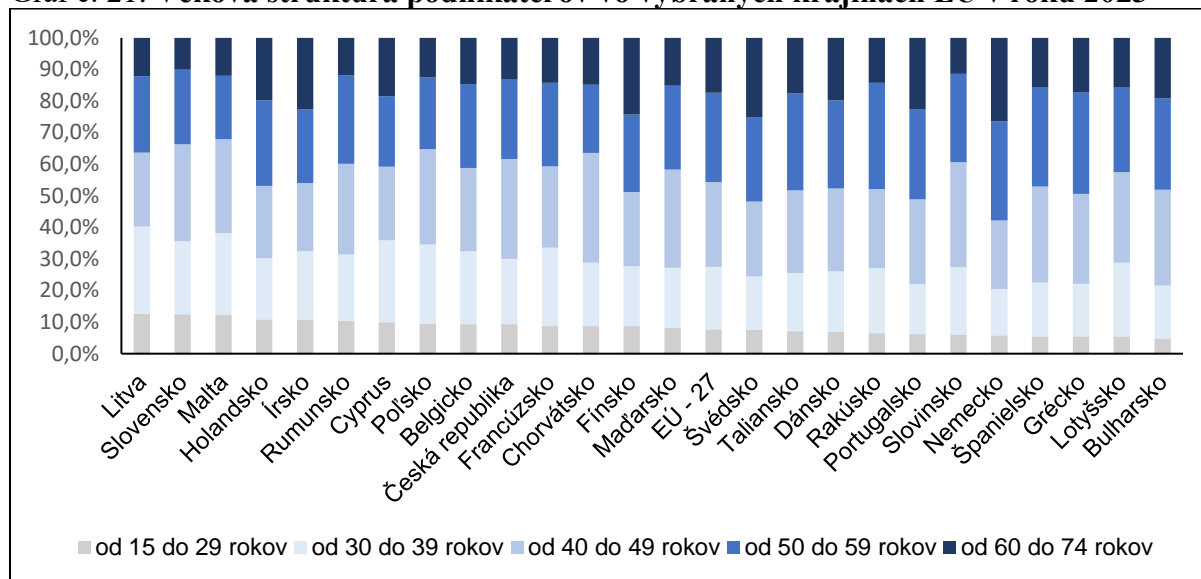
V rámci porovnania vekovej štruktúry slovenských podnikateľov s krajinami EÚ sa **Slovensko vyznačuje vyšším zastúpením podnikateľov v mladších vekových skupinách.**

V roku 2023 bolo na Slovensku podľa údajov Eurostatu z celkového počtu obyvateľov vykonávajúcich podnikateľskú aktivitu 12,5 % (o 4,8 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 15 do 29 rokov, ďalších 23,1 % (o 3,3 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 30 do 39 rokov a 30,7 % (o 3,9 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 40 do 49 rokov.

Vo vekovej kategórii 50 a viac rokov dosahuje Slovensko takmer najnižšie zastúpenie podnikateľov spomedzi porovnávaných krajín, čo svedčí o nízkej podnikateľskej aktivite vyšších vekových skupín obyvateľstva Slovenska. Vo vekovej kategórii od 50 do 59 rokov bolo

na Slovensku 23,6 % podnikateľov (o 4,7 p. b. menej ako v EÚ) a 10,1 % podnikateľov vo vekovej kategórii od 60 do 74 rokov (o 7,3 p. b. menej ako v EÚ).

Graf č. 21: Veková štruktúra podnikateľov vo vybraných krajinách EÚ v roku 2023

Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu

Z pohľadu rodového hľadiska na Slovensku pretrvávajú nižšia podnikateľská aktivita mladých žien do 30 rokov ako u mužov, čo kontrastuje s vývojom v krajinách EÚ, kde mladé ženy v tejto vekovej kategórii vykazujú vyššiu podnikateľskú aktivitu než muži²¹. Z uvedeného porovnania vyplýva, že Slovensko zaostáva v tejto oblasti za trendmi v EÚ, kde mladé ženy do 30 rokov vykazujú vyššiu podnikateľskú aktivitu ako muži. Tento rozdiel poukazuje na potrebu vytvoriť vhodnejšie podmienky a podporu pre mladé podnikateľky na Slovensku, aby sa zvýšila ich podnikateľská aktivita a vyrovnali sa rozdiely v podnikateľskom prostredí medzi pohlaviami.

²¹ OECD and European Union. 2023. The Missing Entrepreneurs 2023. Dostupné online: https://www.oecd.org/en/publications/the-missing-entrepreneurs-2023_230efc78-en.html

3 Rodová a veková štruktúra začínajúcich FO – podnikateľov

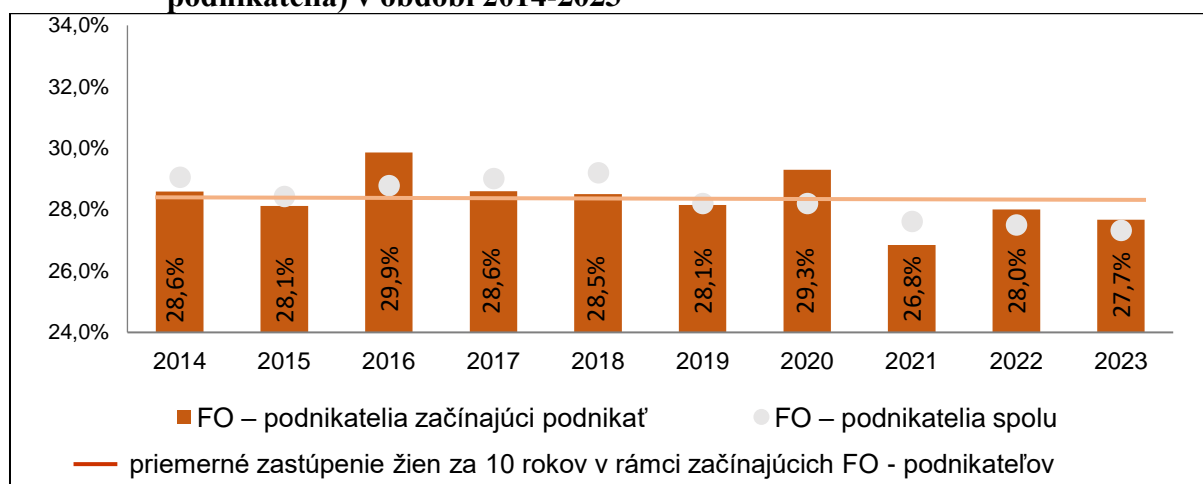
V ďalšej časti kapitoly je prezentovaná analýza rodovej a vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov, ktorí začali svoju podnikateľskú činnosť v priebehu roka 2023 podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR.

3.1 Rodová štruktúra začínajúcich podnikateľov

Podľa zistení OECD sú ženy v EÚ menej aktívne pri začatí podnikania ako muži. Za posledných 5 rokov sa pokúšala podnikateľ v EÚ približne polovica menej žien ako mužov.²² Tento rozdiel spôsobujú faktory ako nižšia sebadôvera, obmedzený prístup k financovaniu, rodinné povinnosti či nedostatočná podpora podnikateľských ekosystémov. Na zmenu situácie je potrebné odbúrať bariéry a podporovať inkluzívne opatrenia pre ženy-podnikateľky.

Po predchádzajúcom náraste sa v roku 2023 opäť znížilo zastúpenie žien v rámci začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov. V medziročnom porovnaní sa podiel žien znížil o 0,3 p. b. na 27,7 %. Dosiadnutá úroveň podielu žien je pod úrovňou 10-ročného priemeru. Ako pozitívnu skutočnosť možno hodnotiť vyššie zastúpenie žien v skupine začínajúcich podnikateľov v porovnaní s celkovou skupinou fyzických osôb – podnikateľov.

Graf č. 22: Zastúpenie žien na počte FO-podnikateľov (podnikatelia spolu a začínajúci podnikatelia) v období 2014-2023

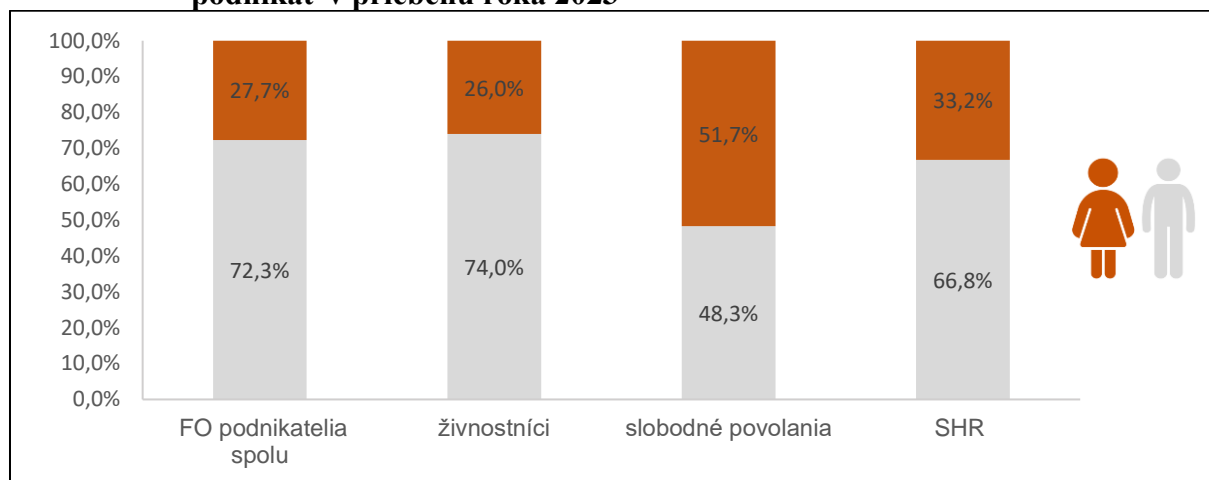
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Dominantným zastúpením mužov sa vyznačujú všetky právne formy začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov. Slobodné povolania sú jedinou právnou formou, v ktorej sa podiel žien (48,3 %) približuje zastúpeniu mužov. Ženského pohlavia bol aj približne každý štvrtý začínajúci živnostník, ako aj každý tretí samostatne hospodáriaci roľník.

V medziročnom porovnaní sa zvýšilo zastúpenie žien u živnostníkov (o 1,5 p. b.) a samostatne hospodáriacich roľníkov (o 7,4 p. b.) Podiel žien na naopak znížil u slobodných povolání (o 4,1 p. b.).

²² OECD and European Union. 2019. The Missing Entrepreneurs 2019. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3ed84801-en.pdf?expires=1607766847&id=id&accname=guest&checksum=13A7C60031B9A1E90BA8C0426A48BFAD>

Graf č. 23: **Rodové zloženie začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb, ktorí začali podnikat' v priebehu roka 2023**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Pri porovnaní zastúpenia žien u začínajúcich podnikateľov, v porovnaní s celkovou skupinou podnikateľov, je možné pozorovať výraznejší podiel žien u samostatne hospodáriacich roľníkov (o 11,2 p. b.) a slobodných povolani (o 1,5 p. b.).

3.2 Veková štruktúra začínajúcich podnikateľov

Výsledky skúmania podnikateľskej aktivity OECD poukazujú na vyššiu podnikateľskú aktivitu mladších vekových skupín, ktoré sa aktívnejšie podieľajú na založení podniku v porovnaní s ostatnými vekovými skupinami. Údaje z prieskumov v EÚ ďalej naznačujú, že takmer 5 % mladých ľudí (vo veku 18 až 30 rokov) aktívne pracovalo na založení podniku za posledných 5 rokov.²³ Mladí ľudia sa zaujímajú o samostatnú zárobkovú činnosť, ale nie sú aktívni. Celkovo asi 40 % mladých ľudí prejavuje záujem o podnikanie, ale len veľmi málo mladých ľudí je samostatne zárobkovo činných. Miera samostatnej zárobkovej činnosti mladých (20-29) je pomerne konštantná napriek poklesu absolútneho počtu samostatne zárobkovo činných mladých ľudí.²⁴

Obdobne ako v ostatných krajinách, aj na Slovensku majú mladí ľudia významné zastúpenie medzi začínajúcimi podnikateľmi. **V roku 2023 dosiahlo zastúpenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov 40,9 %.** Viac ako jedna štvrtina (28,8 %) začínajúcich fyzických osôb - podnikateľov bola v kategórii 30 až 39 rokov. Takmer jedna pätina (18,4 %) začínajúcich bola v kategórii 40 až 49 rokov. Podstatne nižšie zastúpenie dosiahli podnikatelia v kategórii 50 až 59 rokov (8,0 %). Podiel začínajúcich podnikateľov vo veku 60 a viac rokov tvoril len 2,7 %.

²³ OECD and European Union. 2019. The Missing Entrepreneurs 2019. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3ed84801-en.pdf?expires=1607766847&id=id&accname=guest&checksum=13A7C60031B9A1E90BA8C0426A48BFAD>

²⁴ OECD and European Union. 2019. The Missing Entrepreneurs 2019. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3ed84801-en.pdf?expires=1607766847&id=id&accname=guest&checksum=13A7C60031B9A1E90BA8C0426A48BFAD>

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov uvedená v tabuľke č. 5 a v grafe č. 36 prezentuje obraz o vekovom zložení začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov podľa jednotlivých vekových kategórií.

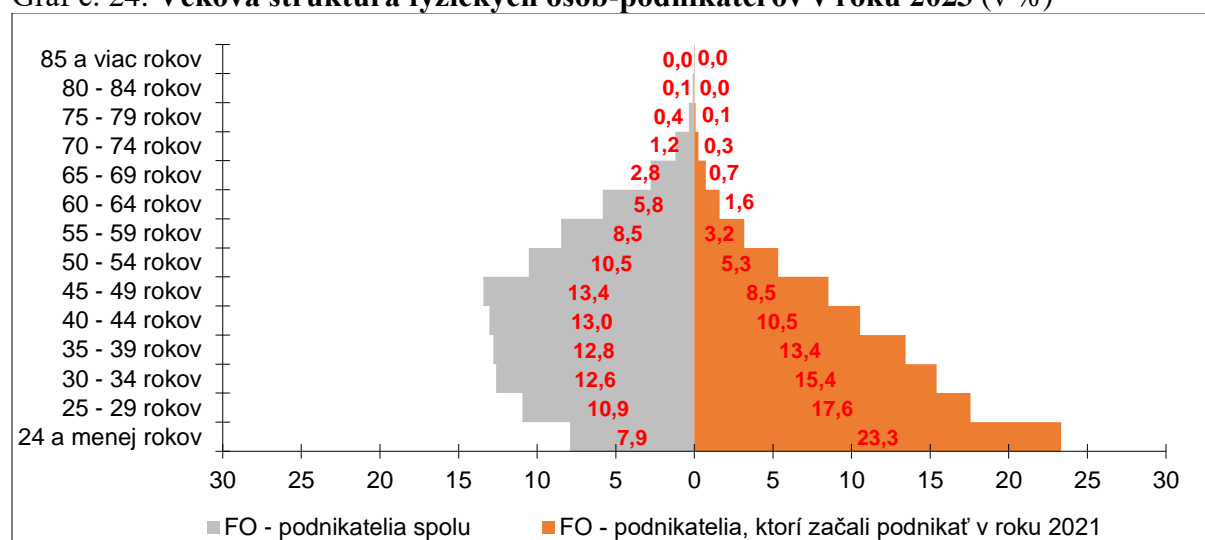
Tab. č. 2: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2023 podľa pohlavia-podnikatelia spolu a podnikatelia začínajúci v roku 2023

Vek	Fyzické osoby – podnikatelia spolu			Fyzické osoby – podnikatelia začínajúci v roku 2023		
	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy
Vek menej ako 30	18,8%	20,3%	15,0%	40,9%	43,1%	35,3%
30-39	25,4%	26,1%	23,5%	28,8%	28,1%	30,9%
40-49	26,5%	26,1%	27,4%	19,1%	18,4%	20,8%
50-59	19,0%	18,1%	21,3%	8,5%	8,0%	9,7%
60-69	8,6%	7,8%	10,7%	2,3%	2,1%	2,9%
70-79	1,6%	1,4%	2,0%	0,4%	0,3%	0,5%
80 a viac	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Spolu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra začínajúcich podnikateľov sa vyznačuje dominantným zastúpením mladších vekových kategórií. **Zastúpenie mladých vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov je viac ako dvojnásobne vyššie ako u celkovej populácii FO – podnikateľov.** Naopak zastúpenie podnikateľov v strednom veku a starších podnikateľov je prirodzene významnejšie u celkovej skupiny podnikateľov.

Graf č. 24: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2023 (v %)

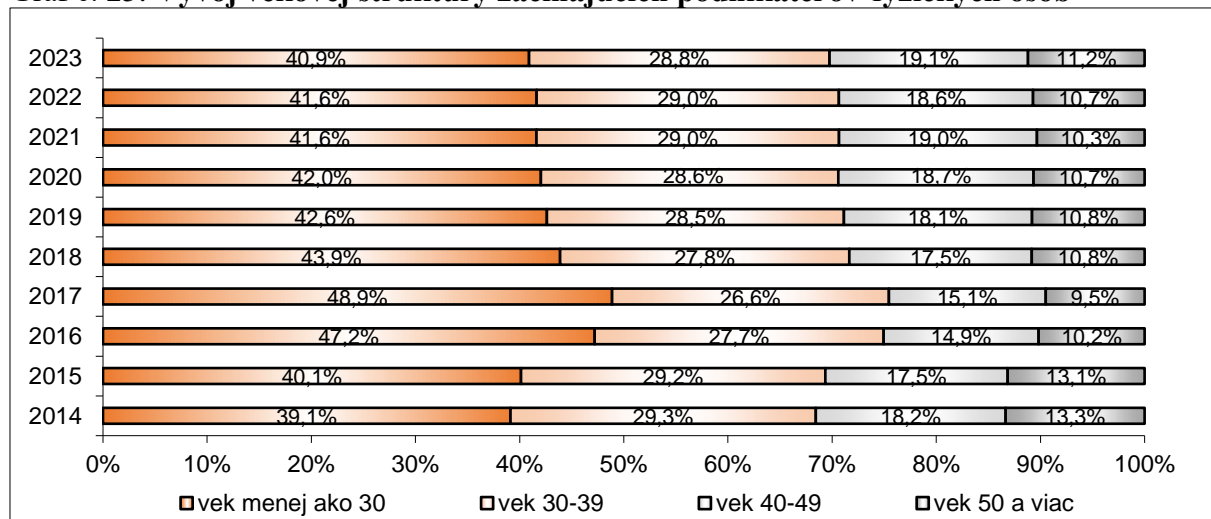

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Podiel mladých začínajúcich podnikateľov vo veku do 30 rokov klesol v medziročnom porovnaní na 40,9 %.

Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 50 a viac rokov sa naopak v porovnaní s rokom 2022 naopak mierne zvýšilo (o 0,5 p. b.) na 11,2 %. Dosiadnutá hodnota zastúpenia starších začínajúcich podnikateľov je najvyššia od roku 2016.

Graf č. 25: Vývoj vekovej štruktúry začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra začínajúcich fyzických osôb podnikateľov sa výrazne neodlišuje v prípade živnostníkov a slobodných povolání. Nižším zastúpením mladých podnikateľov do 29 rokov a vyšším zastúpením podnikateľov vo vyššom veku sa vyznačuje veková štruktúra začínajúcich samostatne hospodáriacich roľníkov.

V roku 2023 sa po predchádzajúcom náraste znížilo zastúpenie žien v kategórii začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov. Začínajúce ženy podnikateľky dosiahli porovnateľný podiel ako muži len v slobodných povolaniach.

Mladí ľudia majú významné zastúpenie medzi začínajúcimi podnikateľmi. Aj v roku 2023 predstavovali začínajúci podnikatelia vo veku do 30 rokov najvýznamnejšiu vekovú kategóriu. Ich vysoké zastúpenie naznačuje, že mladá generácia je motivovaná hľadať vlastné cesty k sebarealizácii a ekonomickej nezávislosti.

Zhrnutie

Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov

Hoci účasť žien na trhu práce v rámci EÚ (vrátane Slovenska) postupne rastie, ich podiel na celkovej podnikateľskej aktivite zostáva naďalej nedostatočný. Negatívny trend zastúpenia žien v podnikaní pokračoval aj v roku 2023, keď podiel žien medzi fyzickými osobami – podnikateľmi klesol medziročne o 0,2 p. b. na 27,3 %, čo predstavuje najnižšiu úroveň za posledných desať rokov. Nižšie zastúpenie žien medzi podnikateľmi v roku 2023 je aj dôsledkom nižšieho podielu žien medzi začínajúcimi podnikateľmi.

Zastúpenie žien sa medzi fyzickými osobami – podnikateľmi výrazne líši podľa jednotlivých právnych foriem podnikania. Takmer polovicu osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach tvorili ženy, zatiaľ čo medzi živnostníkmi a samostatne hospodáriacimi roľníkmi je ich podiel výrazne nižší. V minulom roku pokračoval pokles zastúpenia žien v slobodných povolaniach, zatiaľ čo u živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov zostal podiel žien takmer nezmenený.

Ženy najčastejšie začínajú podnikat' v sektoroch služieb, ktoré sa vyznačujú nižšou kapitálovou náročnosťou (sociálne služby, zdravotníctvo, vzdelávanie, osobné služby). Táto tendencia sa prejavuje aj v zastúpení žien živnostníčok naprieč hospodárskymi odvetvami, pričom najvyšší podiel majú v oblasti ostatných služieb. V roku 2023 si ženy v tomto sektore udržali podiel na úrovni 66,3 %.

Bratislavský kraj si dlhodobo udržuje pozíciu regiónu s najvyšším zastúpením žien. V roku 2023 dosiahli ženy v Bratislavskom kraji, ako jedinom, viac ako tretinové zastúpenie na celkovom počte fyzických osôb podnikateľov (34,8 %). Vyšší podiel žien ako celoštátny priemer (27,3 %) zaznamenali aj Banskobystrický kraj (28,9 %), Trnavský kraj (28,2 %), Trenčiansky kraj (27,6 %) a Košický kraj (28,8 %).

Ženy podnikateľky majú pozitívny vzťah k ďalšiemu zamestnávaniu pracovníkov. Podľa spracovaných údajov ženy tvoria viac ako tretinu (33,6 %) podnikateľov so zamestnancami, pričom medzi podnikateľmi bez zamestnancov dosahujú nižší podiel (26,9 %). Na uvedenú skutočnosť poukazujú aj závery výskumu OECD, podľa ktorých sú Slovensko a Rumunsko výnimočné tým, že podiel samozamestnaných žien so zamestnancami je u nich na úrovni porovnateľnej s mužmi, na rozdiel od väčšiny krajín EÚ.

Slovensko dlhodobo patrí medzi krajiny s najnižším zastúpením žien medzi podnikateľmi v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ. Pozitívnejšie výsledky ako Slovensko v tejto oblasti zaznamenávajú aj jednotlivé krajiny V4. Podľa OECD je Slovensko dokonca krajinou s najväčším rodovým rozdielom v samozamestnanosti medzi mužmi a ženami v rámci EÚ.

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov

Viac ako jedna štvrtina (26,5 %) podnikateľov v roku 2023 pôsobila vo vekovej kategórii 40 až 49 ročných. Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39-ročných, ktorí tvorili takmer jednu štvrtinu (25,4 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov.

Špecifické funkcie, ktoré si ženy plnia v mladom veku sa odrážajú aj na vekovej štruktúre podnikateľiek. Ženy podnikateľky podnikajú v porovnaní s mužmi častejšie vo vyšších vekových kategóriách. Vo vekovej kategórii 50 rokov a viac rokov pôsobí 34,1 % žien

podnikateľiek, ale len 27,5 % mužov. Naopak, veková štruktúra mužov sa vyznačuje vyšším zastúpením mladých podnikateľov.

V krajoch SR veková štruktúra FO – podnikateľov do značnej miery súvisí s vekovou štruktúrou ekonomicky aktívnych osôb. Najvyšším zastúpením mladých FO - podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov sa vyznačuje Žilinský kraj a Prešovský kraj. V uvedených krajoch je každý piaty podnikateľ vo veku menej ako 30 rokov. Najvyšší podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bol dosiahnutý v Košickom kraji a v Banskobystrickom kraji.

V roku 2023 sa zastavil nárast zastúpenia mladých podnikateľov. Podiel mladých zostal na nezmenenej úrovni ako v roku 2022 (18,8 %). Zastavenie rastu podielu mladých ovplyvnilo aj ich znižujúce sa zastúpenie v kategórii začínajúcich podnikateľov.

Najvyššie zastúpenie dosiahli mladí podnikatelia u živnostníkov (19,0 %) a osôb podnikajúcich ako slobodné povolania (18,1 %). Z pohľadu jednotlivých odvetví najviac živnostníkov vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov dlhodobo podniká v stavebníctve.

Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa takmer nezmenilo. Mierne sa znížilo (o 0,1 p. b.) na úroveň 10,3 %. Najvyššie zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov dosahujú samostatne hospodáriaci roľníci. Takmer každý štvrtý (24,4 %) podnikateľ v uvedenej právnej forme bol vo veku 60 a viac rokov.

Dve tretiny z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov tvorili muži. Podiel žien predstavoval jednu tretinu. Košický kraj sa umiestnil na pozícii kraja s najvyšším zastúpením starších podnikateľov (12,3 %), tesne pred Banskobystrickým krajom (12,2 %). Bratislavský kraj sa vyznačuje každoročným poklesom zastúpenia starších podnikateľov.

V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa veková štruktúra podnikateľov na Slovensku vyznačuje výraznejším zastúpením mladších vekových kategórií a naopak, nízkym zastúpením vyšších vekových skupín podnikateľov. Potenciál podnikateľskej činnosti seniorov je pritom možné využiť okrem iného pri výmene najlepších postupov a to najmä v podobe poradenstva (vrátane medzigeneračného poradenstva), odovzdávania skúseností a používania IKT. Na druhej strane vedie k zníženiu nákladov na sociálne zabezpečenie, minimalizuje nezamestnanosť seniorov, ale predovšetkým podporuje aktívnu a zdravú starnúcu spoločnosť. Okrem toho je považované za jedno z riešení sociálnych výziev. Zároveň sa podnikateľská činnosť starších ľudí stáva nositeľom sociálnych inovácií v podobne sociálneho podnikania. Jednou z úloh členských štátov EÚ tak zostáva podpora seniorov podnikateľov pri prenose know-how na začínajúcich podnikateľov a tiež zosúladenie účasti starších podnikateľov na projektoch s ich odchodom do dôchodku.

Štruktúra začínajúcich aktívnych podnikateľov – fyzických osôb, ktorí začali svoju podnikateľskú činnosť v roku 2023

Po predchádzajúcom náraste sa v roku 2023 opätovne znížilo zastúpenie žien medzi začínajúcimi fyzickými osobami – podnikateľmi. V porovnaní s predchádzajúcim rokom klesol ich podiel o 0,3 p. b. na 27,7 %. Táto úroveň je nižšia ako 10-ročný priemer. Na druhej strane možno pozitívne hodnotiť, že podiel žien medzi začínajúcimi podnikateľmi je vyšší v porovnaní s celkovou skupinou fyzických osôb – podnikateľov.

Všetky právne formy začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov sú charakteristické prevažne mužským zastúpením. Výnimku predstavujú slobodné povolania, kde podiel žien (48,3 %) dosahuje takmer úroveň zastúpenia mužov.

Podobne ako v iných krajinách, aj na Slovensku majú mladí ľudia významné zastúpenie medzi začínajúcimi podnikateľmi. Najvýraznejšou vekovou kategóriou sú podnikatelia mladší ako 30 rokov, pričom ich podiel je viac ako dvojnásobne vyšší v porovnaní s celkovou populáciou fyzických osôb – podnikateľov. Vysoké zastúpenie mladých podnikateľov naznačuje, že táto generácia je motivovaná hľadať vlastné spôsoby seberealizácie a dosahovania ekonomickej nezávislosti. Negatívnym aspektom je však mierky pokles podielu mladých začínajúcich podnikateľov vo veku do 30 rokov v roku 2023.

Zoznam použitých zdrojov

Barošová, M. Inštitút pre výskum práce a rodiny. 2006. Participácia mužov a žien v rozhodovacích pozíciách

Effects of COVID-19 on Youth Entrepreneurs. Dostupné online: <https://www.cipe.org/blog/2021/07/22/effects-of-covid-19-on-youth-entrepreneurs/>

EUROCHAMBRES WOMEN NETWORK. Women entrepreneurship and the pandemic: challenges and solutions 1 year on. Dostupné online: <https://www.eurochambres.eu/wp-content/uploads/2021/03/Report-EWN.pdf>

Euronews.next. Dostupné online: <https://www.euronews.com/next/2018/06/29/supporting-women-s-entrepreneurship-in-europe>

European Centre for Liberal Professions. 2013. The State of Liberal Professions Concerning their Functions and Relevance to European Civil Society. Dostupné online: <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-01-13-678-en-c.pdf>

European Commission. 2018. More women in the Digital sector: a key to Europe's successful digital future | International Womens Day 2018. Dostupné online: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/more-women-digital-sector-key-europes-successful-digital-future-international-womens-day-2018>

European Commission. 2015. Recent changes in self-employment and entrepreneurship across the EU. Research note no. 6/2015.

European Commission. 2013. Report from the Commission to the European Parliament, The Council and European Economic And Social Committee. Dostupné online: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0795:FIN:EN:PDF>

European Commission. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha a budúcnosť slobodných povolání v európskej občianskej spoločnosti po roku 2020“. Dostupné online: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/184594f0-0cb3-11e4-a7d0-01aa75ed71a1/language-sk/format-PDF/source-120016262>

European Commission. EU Startup monitor. 2018. Dostupné online: <http://startupmonitor.eu/EU-Startup-Monitor-2018-Report-WEB.pdf>

European Cooperation in the youth field. Dostupné online: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/eu-cooperation-in-youth-policy>

Frontiers.org. Senior Entrepreneurship: The Unrevealed Driver for Social Innovation. Dostupné online: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsoc.2019.00030/full>

GEM 2021/22 Women's Entrepreneurship Report: From Crisis to Opportunity. Dostupné online: <https://www.gemconsortium.org/report/gem-202122-womens-entrepreneurship-report-from-crisis-to-opportunity>

Holienka, M., Gál, P., Pilková, A. 2018. Podnikanie študentov na Slovensku. Dostupné online: http://www.guesssurvey.org/resources/nat_2016/GUESSSS_Report_2016_Slovakia_slov.pdf

Institute for Public Policy Research. 2015. Self-employment in Europe. Dostupné online: https://www.ippr.org/files/publications/pdf/self-employment-Europe_Jan2015.pdf

Kovačičová, Z., Mikuš, J. Výsledky v rámci GEM prieskumu 2018 prezentované na Výročnej konferencii SBA, 2020

Návrh uznesenia Európskemu parlamentu o potrebe podporovať podnikanie žien. Dostupné online: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0474_SK.html

OECD, European Comission. 2018. Entrepreneurship Policies: country Assessment Notes. Dostupné online: <http://www.oecd.org/cfe/smes/SLOVAK-REPUBLIC-Country-Note-2018.pdf>

OECD and European Union. 2017. Policy Brief on Women's Entrepreneurship. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dd2d79e7-en.pdf?expires=1546515024&id=id&accname=guest&checksum=1C4987EE40B816971566E8E5B8EF0D93>

OECD and European Union. 2019. The Missing Entrepreneurs. Dostupné online: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3ed84801-en.pdf?expires=1590572297&id=id&accname=guest&checksum=696AB0F04ADFF5D6315A30874F233D5D>

OECD and European Union. 2023. The Missing Entrepreneurs 2023. Dostupné online: https://www.oecd.org/en/publications/the-missing-entrepreneurs-2023_230efc78-en.html

OECD. 2013. Youth Entrepreneurship. A background paper for the OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development. Dostupné online: https://www.oecd.org/cfe/leed/youth_bp_final.pdf

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskému a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Únia a rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020-2025. Dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskému a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európsky program v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť. Dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&>

PILKOVÁ, A. a kolektív. 2017. Inkluzivita podnikania na Slovensku: Stav a vývojové tendencie

PILKOVÁ, A. a kolektív. 2016. Komerčné, sociálne a inkluzívne podnikanie na Slovensku Dostupné online: https://www.fm.uniba.sk/fileadmin/fm/Veda/projekty/GEM_2015_kniha.pdf

Pilková, A., Holienka, M., Kovačičová, Z., Rehák, J., Mikuš, J. Podnikanie na Slovensku: aktivita, prostredie a vybrané druhy podnikania 2019

Publications Office of the European Union. OECD and European Union. Policy Brief on Senior Entrepreneurship, 2017. Dostupné online: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c68ca15f-a886-4e2f-894a-01a1605df175/language-en>

Register organizácií Štatistického úradu SR

Slord.sk. Európska komisia spustila verejné konzultácie k Zelenej knihe o starnutí populácie. Dostupné online: <https://www.slord.sk/aktuality/europska-komisia-spustila-verejne-konzultacie-k-zelenej-knihe-o-starnuti-populacie/>

Women's entrepreneurship — Key definitions and general criteria. Dostupné online: <https://www.iso.org/standard/79585.html>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha a budúcnosť slobodných povolání v európskej občianskej spoločnosti po roku 2020“. Dostupné online: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/184594f0-0cb3-11e4-a7d0-01aa75ed71a1/language-sk/format-PDF/source-120016262>

SUMMARY OF PROCEEDINGS. Supporting Young Entrepreneurs Through the COVID-19 Crisis: What's Next? Dostupné online: https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD_Webinar_Youth_Entrepreneurship_Policy_and_COVID-19_SUMMARY.pdf

ÚPSVaR. 2018. Vyhodnotenie uplatňovania aktívnych opatrení na trhu práce za rok 2017

OECD.org. Senior Entrepreneurship. Dostupné online: https://www.oecd.org/cfe/leed/senior_bp_final.pdf

WEGATE. Webarometer. A Survey of Women Entrepreneurs in Europe. 2020. Dostupné online: https://wegate.eu/sites/default/files/wegate_webarometer_2020.pdf